

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους
(TEBA) ως εργαλείο βελτίωσης της άσκησης
κοινωνικών πολιτικών από τους Δήμους: Μελέτη
περίπτωσης του Δήμου Κομοτηνής

Συμεωνίδου Δήμητρα

Κομοτηνή, Ιανουάριος 2024

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International
Relations

Master Program in
Local and Regional Development and Self-Government

The Fund for European Aid to the Most Deprived
(FEAD) as a tool to improve the implementation of
social policies by Municipalities: Case study of the
Municipality of Komotini

Simeonidou Dimitra

Komotini, January 2024

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, επιθυμώ να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση αυτής και ιδιαιτέρως στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Θεόδωρο Κουτρούκη, αναπληρωτή καθηγητή στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, για την καθοδήγηση και την υποστήριξη. Επίσης, ευχαριστώ τους 231 δημότες Κομοτηνής, δικαιούχους του προγράμματος ΤΕΒΑ, για τη συμμετοχή τους στην έρευνα που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της διπλωματικής μου, χωρίς τη συνδρομή των οποίων θα ήταν αδύνατη η πραγματοποίησή της.

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (ΤΕΒΑ) ως εργαλείο βελτίωσης της άσκησης κοινωνικών πολιτικών από τους Δήμους: Μελέτη περίπτωσης του Δήμου Κομοτηνής

Λέξεις κλειδιά: άποροι, φτώχεια, Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους, Δήμος Κομοτηνής

Περίληψη

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διενέργεια μιας εκτενής και σφαιρικής αξιολόγησης του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής, αναφορικά με την μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του, αλλά και ο προσδιορισμός του βαθμού ικανοποίησης των δικαιούχων από τις υπηρεσίες του προγράμματος και ο εντοπισμός των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή του. Για τις ανάγκες της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος συλλογής δεδομένων, με την χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο δημιουργήθηκε με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία και εξυπηρετεί στο έπακρο τις ερευνητικές ανάγκες. Το δείγμα της έρευνας αφορούσε σε 231 ωφελούμενους του συγκεκριμένου προγράμματος, αριθμός που θεωρείται ικανοποιητικός για τις ανάγκες της έρευνας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως ζωτικής σημασίας δείγμα για τη μελέτη, καθώς αντιπροσωπεύουν τους άμεσους αποδέκτες των υπηρεσιών και της υποστήριξης του προγράμματος. Τα βασικά ευρήματα της έρευνας έδειξαν ότι το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου Κομοτηνής είναι σχετικά υψηλό και το ΤΕΒΑ αποτελεί το βασικό πρόγραμμα που προσφέρει συμβουλές ή καθοδήγηση αναλογικά με άλλα προγράμματα. Επιπρόσθετα, η βοήθεια που έχει προσφέρει η συνδρομή στο πρόγραμμα παρουσιάζεται ιδιαίτερα υψηλή και ο τρόπος υλοποίησης του προγράμματος είναι αρκετά αποτελεσματικός. Τέλος, το είδος των συνοδευτικών μέτρων που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, αυτά συνοψίζονται κυρίως στα κοινωνικά φροντιστήρια, στην υγιεινή διατροφή και στις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ένταξης.

The Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD) as a tool to improve the implementation of social policies by Municipalities: Case study of the Municipality of Komotini

Keywords: needy, poverty, European Aid Fund for the needy, Municipality of Komotini

Abstract

The aim of this research was to carry out an extensive and global evaluation of the FEAD program in the municipality of Komotini, regarding the reduction of food insecurity and the improvement of the economic well-being of its beneficiaries, as well as the determination of the degree of satisfaction of the beneficiaries with the services of the program and identifying the main challenges faced in its implementation. For the needs of the research, the quantitative method of data collection was used, using a questionnaire, which was created based on the existing literature and fully serves the research needs. The research sample concerned 231 beneficiaries of the specific program, a number considered satisfactory for the needs of the research, who are characterized as a vital sample for the study, as they represent the direct recipients of the program's services and support. The main findings of the research showed that the level of social services of the Municipality of Komotini is relatively high and FEAD is the main program that offers advice or guidance in proportion to other programs. In addition, the help provided by the subscription to the program is shown to be particularly high and the way the program is implemented is quite effective. Finally, the type of accompanying measures that the participants consider necessary to combat poverty and improve the situation of vulnerable groups of the population, these are summarized mainly in social tutoring, healthy nutrition and psychosocial support and social integration services.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Με την παρούσα δήλωση:

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.
2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

.....

(Υπογραφή)

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract.....	5
Κατάλογος Πινάκων και Διαγραμμάτων.....	9
Κατάλογος Συντομογραφιών.....	11
Εισαγωγή	12
Κεφάλαιο 1 ^ο : Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (TEBA)	14
1.1 Ιστορία και στόχοι του TEBA	14
1.2 Το TEBA στην Ελλάδα	17
Κεφάλαιο 2 ^ο : Ο ρόλος των δήμων στην εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών	20
2.1 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στη δημιουργία και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών	20
2.2 Έρευνες σχετικά με προγράμματα για απόρους.....	22
2.3 Το TEBA του Δήμου Κομοτηνής	29
Κεφάλαιο 3 ^ο : Μεθοδολογία της έρευνας.....	31
3.1 Ερευνητικός Στόχος.....	31
3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα	31
3.3 Μέθοδος Δειγματοληψίας	32
3.4 Δείγμα	32
3.5 Είδος έρευνας.....	36
3.7 Εργαλείο συλλογής δεδομένων	37
3.7 Ανάλυση δεδομένων	39
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ανάλυση αποτελεσμάτων.....	41
Κεφάλαιο 5 ^ο : Συμπεράσματα και προτάσεις	48
Βιβλιογραφία	54
Παράρτημα Ι.....	57

Ερωτηματολόγιο..... 57

Κατάλογος Πινάκων και Διαγραμμάτων

Πίνακας 1.1: Αξιοποίηση του προγράμματος στην Ελλάδα 2016-2018.....	18
Πίνακας 1.2: Αριθμός ωφελούμενων του ΤΕΒΑ, 2020	18
Διάγραμμα 3.1: Ποσοστά του φύλου των συμμετεχόντων	33
Διάγραμμα 3.2: Ποσοστά της ηλικίας των συμμετεχόντων	33
Διάγραμμα 3.3: Ποσοστά του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων	34
Διάγραμμα 3.4: Ποσοστά του είδους απασχόλησης των συμμετεχόντων	34
Διάγραμμα 3.5: Ποσοστά σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες ήταν εγγεγραμμένοι στην ΔΥΠΙΑ.....	35
Διάγραμμα 3.6: Ποσοστά της οικογενειακής κατάσταση των συμμετεχόντων	35
Διάγραμμα 3.7: Ποσοστά σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες λάμβαναν κάποιο επίδομα	36
Πίνακας 3.1: Πίνακας Ερευνητικής Συσχέτισης.....	37
Πίνακας 4.1: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες με βάση το εισόδημα τους καλύπτουν άνετα τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες (διατροφή, στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός)	41
Πίνακας 4.2: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν η αγορά εργασίας στον δήμο Κομοτηνής έχει αρκετές ευκαιρίες εργασίας.....	41
Πίνακας 4.3: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες για να βρουν μια θέση εργασίας που θα τους καλύπτει οικονομικά πρέπει να αλλάξουν τόπο εργασίας/ κατοικίας.....	42
Πίνακας 4.4: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες αρκετές φορές ήρθαν αντιμέτωποι με την πιθανότητα να μείνουν χωρίς παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή ύδρευσης	42
Πίνακας 4.5: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν η ακρίβεια στα τρόφιμα και τα είδη πρώτης ανάγκης έχει επηρεάσει τη δυνατότητα να αγοράσουν τα αναγκαία για εκείνους και την οικογένεια τους	43
Πίνακας 4.6: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου είναι ιδιαίτερα υψηλό	43
Πίνακας 4.7: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν έχουν λάβει συμβουλές ή καθοδήγηση και από άλλα προγράμματα εκτός του ΤΕΒΑ.....	44

Πίνακας 4.8: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν τους έχει βοηθήσει η συνδρομή που παρέχεται από το ΤΕΒΑ	44
Πίνακας 4.9: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν ενημερώθηκαν για το πρόγραμμα ΤΕΒΑ όταν υπέβαλλαν την αίτηση για το ΚΕΑ	45
Πίνακας 4.10: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν είναι ευχαριστημένοι από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος	45
Πίνακας 4.11: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες γνώριζαν ότι το πρόγραμμα παρέχει υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα.....	46
Πίνακας 4.12: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες έχουν κάνει χρήση κάποιου υποχρεωτικού συνοδευτικού μέτρου	46
Διάγραμμα 4.1: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.....	46
Διάγραμμα 4.2: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το σε ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι υστερεί το πρόγραμμα στον δήμο τους	47

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΤΕΒΑ	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΕΠ ΕΒΥΣ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής
ΚΕΑ	Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ССТ	Conditional cash transfer programs
FEAD	Fund for European Aid to the Most Deprived

Εισαγωγή

Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας στους Απόρους (ΤΕΒΑ) ιδρύθηκε στις 11 Μαρτίου 2014 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 223/2014. Λειτουργεί στο πλαίσιο της στρατηγικής ΕΥΡΩΠΗ 2020, η οποία στοχεύει στη μείωση του αριθμού των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια έτος 2020. Οι τομείς δέσμευσής της είναι η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Το κάνει αυτό παρέχοντας τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης σε όσους έχουν ανάγκη και λαμβάνοντας μέτρα για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενθάρρυνση της κοινωνικής ένταξης. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα I, το οποίο προσφέρει υλική βοήθεια (τρόφιμα και βασική υλική βοήθεια), ή/και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα II, το οποίο προσφέρει υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης για τους μη προνομιούχους, είναι οι δύο τρόποι με τους οποίους το Ταμείο εκτελεί τις δραστηριότητές του. Η προσφορά συμπληρωματικών μέτρων είναι μια ενέργεια που συμπληρώνει το βασικό πρόγραμμα του επιχειρησιακού προγράμματος I. Σύμφωνα με τον Κανονισμό ΤΕΒΑ, τα συνοδευτικά μέτρα δράσεις που απαιτούνται έχουν στόχο την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών αναγκών του δικαιούχου πληθυσμού, ενώ παράλληλα συμπληρώνουν τη δέσμευση του Επιχειρησιακού Προγράμματος I.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Βοήθειας για τους Απόρους είναι το επίκεντρο αυτής της διπλωματικής. Στο παραπάνω πλαίσιο βασικός στόχος της διπλωματικής αποτελεί η διενέργεια μιας εκτενής και σφαιρικής αξιολόγησης του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής, αναφορικά με την μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του, αλλά και ο προσδιορισμός του βαθμού ικανοποίησης των δικαιούχων από τις υπηρεσίες του προγράμματος και ο εντοπισμός των κύριων προκλήσεων που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή του.

Η εργασία χωρίζεται σε 5 βασικά κεφάλαια. Στο 1^ο κεφάλαιο εξετάζεται το ΤΕΒΑ, μέσω της παρουσίασης της ιστορίας και των στόχων του, καθώς και της υφιστάμενης κατάστασης του στην Ελλάδα. Στο 2^ο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης και οι προκλήσεις και οι περιορισμοί στη δημιουργία και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών, και παρουσιάζονται έρευνες σχετικά με

προγράμματα για απόρους και το ΤΕΒΑ του Δήμου Κομοτηνής. Στο 3^ο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας (στόχος, μέθοδος δειγματοληψίας, ερευνητικά ερωτήματα, δείγμα, είδος έρευνας, εργαλείο συλλογής δεδομένων, ανάλυση δεδομένων). Τέλος, στα κεφάλαια 4 και 5 αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας και αποτυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις αντίστοιχα.

Κεφάλαιο 1^ο: Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (TEBA)

1.1 Ιστορία και στόχοι του TEBA

Ξεκινώντας, αξίζει να επισημανθεί ότι κατά τη δεκαετία του 1980, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αντιμετώπισε δύο διακριτικές προκλήσεις που προσπάθησε να επιλύσει: α) την παροχή βοήθειας σε ανθρώπους που είχαν ανάγκη την τροφή και, β) τη διόρθωση των ανισορροπιών στις αγορές των γεωργικών προϊόντων. Ως εκ τούτου, το 1987, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να εφαρμόσει το πρόγραμμα *MDP Food Distribution for the Most Deprives Persons*, το οποίο διαχειριζόταν η *Γενική Διεύθυνση Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής* και επέτρεπε στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν τα γεωργικά προϊόντα που υπήρχαν στα δημόσια αποθέματα παρέμβασης, προκειμένου να παρέχουν βοήθεια στη διατροφή, αυτών, που την είχαν ανάγκη. Αυτό το πρόγραμμα, λοιπόν, αποτελούσε την κύρια πηγή τροφής για πολυάριθμους πανευρωπαϊκούς οργανισμούς που ασχολούνταν με την αντιμετώπιση της φτώχειας (FEAD Mid-Term Evaluation Interim Report, 2018)¹. Ωστόσο, με τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στην *Κοινή Γεωργική Πολιτική*, η γεωργική αγορά άρχισε να σταθεροποιείται και κατ' επέκταση, τα δημόσια αποθέματα παρέμβασης μειώθηκαν. Παράλληλα, μια αλλαγή στον τρόπο προσέγγισης του ζητήματος έκανε σαφές ότι η υποστήριξη των ανθρώπων προς την έξοδο από τη φτώχεια και άλλες βασικές υπηρεσίες εκτός της τροφής ήταν απαραίτητες. Σε συνδυασμό με τις αλλαγές αυτές και μετά από πολιτικές διαπραγματεύσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τα κράτη μέλη οδηγήθηκαν στη δημιουργία ενός καινούργιου Ταμείου, και συγκεκριμένα του *Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA)*, το οποίο υπάγεται στην *Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης*, και οι δράσεις του προβλεπόταν να συμπληρώνουν αντίστοιχες εθνικές πολιτικές. Παράλληλα, όμως, το MDP συνέχισε να εφαρμόζεται έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013, προκειμένου η μετάβαση από το ένα πρόγραμμα στο άλλο, να

---

¹https://teba.opeka.gr/wp-content/uploads/2019/11/FEAD-Interim-Report_2018-6476.pdf

είναι ομαλή για τους φορείς που υλοποιούσαν τις σχετικές δράσεις (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019).

Αναλυτικότερα, το ΤΕΒΑ συστάθηκε με τον *Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 223/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαρτίου 2014*². Αυτή η σημαντική συμφωνία αποτέλεσε την αφετηρία για την ενίσχυση των κοινωνικών πολιτικών και την ανάπτυξη προγραμμάτων που επιδιώκουν την κοινωνική συνοχή στην ΕΕ. Από τότε, το ΤΕΒΑ έχει διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και την μείωση της φτώχειας στα κράτη μέλη της ΕΕ. Ειδικότερα, οι στόχοι του ΤΕΒΑ περιλαμβάνουν τις εξής αρχές:

→ **Μείωση της φτώχειας:** Κύριος στόχος του ΤΕΒΑ είναι η μείωση της φτώχειας στην ΕΕ. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω διαφόρων προγραμμάτων και δράσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση των ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, όπως είναι για παράδειγμα οι άνεργοι, οι ανήλικοι, οι ηλικιωμένοι, και οι άνθρωποι με αναπηρίες.

→ **Κοινωνική συνοχή:** Ένας άλλος σημαντικός στόχος του ΤΕΒΑ είναι η προώθηση της κοινωνικής συνοχής στην ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι προσπαθεί να διασφαλίσει ότι όλοι οι πολίτες της ΕΕ έχουν ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στις βασικές υπηρεσίες και τις κοινωνικές παροχές, ανεξαρτήτως της οικονομικής τους κατάστασης.

→ **Ισορροπημένη διατροφή:** Ένας από τους στόχους είναι να εξασφαλίσει και να προωθήσει την ισορροπημένη διατροφή των πιο απόρων πολιτών. Αυτό σημαίνει ότι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν πρόσβαση σε υγιεινά και ισορροπημένα τρόφιμα, ανεξαρτήτως της οικονομικής τους κατάστασης.

→ **Προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης:** Ένας ακόμη στόχος του ΤΕΒΑ είναι η προώθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Αυτό σημαίνει ότι το ΤΕΒΑ προωθεί τη συνεργασία και την αλληλεγγύη μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν κοινά κοινωνικά προβλήματα. Κάτι το οποίο επιτυγχάνεται μέσω της χρηματοδότησης προγραμμάτων και έργων που υλοποιούνται σε διάφορα κράτη μέλη, προκειμένου να βοηθηθούν οι κοινότητες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

→ **Ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων:** Ένας ακόμη σημαντικός στόχος του ΤΕΒΑ είναι η υποστήριξη και η χρηματοδότηση κοινωνικών προγραμμάτων και

---

²<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02014R0223-20180802&from=PT>

πρωτοβουλιών που προάγουν την κοινωνική ενσωμάτωση, την εκπαίδευση, την υγεία και την αξιοπρεπή διαβίωση των πολιτών της ΕΕ. Αυτά τα προγράμματα και έργα στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

→ **Προστασία των παιδιών και των νέων:** Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην προστασία και τη στήριξη των παιδιών και των νέων ανθρώπων που βρίσκονται σε καταστάσεις ανασφάλειας και φτώχειας. Οι προγραμματισμένες ενέργειες περιλαμβάνουν εκπαιδευτικά προγράμματα, παροχή ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και τη δημιουργία ασφαλών περιβαλλόντων για τα παιδιά και τους νέους.

→ **Δημιουργία εταιρικών σχέσεων:** Είναι σημαντικό να δημιουργηθούν συνεργασίες ανάμεσα στα κράτη μέλη σε επίπεδο τοπικών, περιφερειακών αρχών και μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Αυτό ενισχύει την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και τη δυνατότητα εφαρμογής καλών πρακτικών.

→ **Προστασία των ανθρώπων με αναπηρία:** Το ΤΕΒΑ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία και τη στήριξη των ανθρώπων με αναπηρία, προωθώντας την κοινωνική τους ενσωμάτωση και την πρόσβασή τους σε κοινωνικές υπηρεσίες και προγράμματα που τους υποστηρίζουν³⁴.

Ωστόσο όπως προκύπτει και από το κείμενο του Κανονισμού, για να επιτευχθούν αποτελεσματικά και αποδοτικά οι δράσεις και οι στόχοι του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους, που προαναφέρθηκαν, πρέπει να υφίσταται συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και των τοπικών αρχών και οργανισμών της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και όλων των εμπλεκομένων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το ΤΕΒΑ. Τέλος, όσον αφορά τους πόρους που διατέθηκαν αρχικά (πριν από την πανδημία) για όλα τα κράτη μέλη κατά την προγραμματική περίοδο 2014 - 2020, αυτοί, ανήλθαν σε 3,8 δισεκατομμύρια ευρώ από την ευρωπαϊκή συμμετοχή, με τη συνολική χρηματοδότηση, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής συμμετοχής, να ανέρχεται σε 4,5 δισεκατομμύρια ευρώ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020)⁵.

---

³https://teba.opeka.gr/wp-content/uploads/2016/12/%CE%9A%CE%91%CE%9D%CE%9F%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3_223_CELEX-32014R0223-EL-TXT.pdf

⁴<https://epthinktank.eu/2015/02/27/fund-for-european-aid-to-the-most-deprived-feed/>

⁵<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=1239>

1.2 Το ΤΕΒΑ στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους, λειτουργεί μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΒΥΣ ή Ε.Π.Ι). Ένα πρόγραμμα, το οποίο εγκρίθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2014 και στόχος του είναι να παρέχει τρόφιμα και βασικά υλικά αγαθά σε άτομα και οικογένειες που ζουν υπό συνθήκες ακραίας φτώχειας, με τον στόχο να ενισχυθούν και να επανενταχθούν ομαλά στην κοινωνία. Ειδικότερα, το ΕΒΥΣ επικεντρώνεται σε δύο κύριες κατηγορίες δικαιούχων:

- 1) Άτομα που έχουν υποβάλει αίτηση συμμετοχής και η αίτησή τους έχει εγκριθεί, συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών τους.
- 2) Άστεγοι, δηλαδή άτομα χωρίς μόνιμη τοποθεσία διαμονής που ζουν σε ακραίες συνθήκες φτώχειας, και δεν απαιτείται να υποβάλουν αίτηση συμμετοχής.

Ωστόσο, το 2017, μετά από θεσμικές τροποποιήσεις, μόνο οι δικαιούχοι του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) που εντάσσονται στο ΤΕΒΑ μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΚΕΑ έχουν δικαίωμα συμμετοχής, ενώ τα διαθέσιμα κονδύλια κατανέμονται στις συμπράξεις ανάλογα με τον αριθμό των δικαιούχων που προκύπτουν από την ηλεκτρονική πλατφόρμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές οι διαδικασίες, όπως περιγράφονται, δεν επιβλήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και τα κράτη έχουν ευελιξία στη διαχείριση του προγράμματος. Επίσης, κατά την αξιολόγηση του ΤΕΒΑ από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2019, οι διαδικασίες που ακολουθούνται στην Ελλάδα περιγράφονται ως «goldplating» που σημαίνει ότι προσθέτουν περιττή γραφειοκρατία και προβλήματα στην εκτέλεση του προγράμματος⁶.

Τα αγαθά που παρέχονται στους δικαιούχους περιλαμβάνουν φρέσκα, μακράς διάρκειας και βρεφικά τρόφιμα, ενώ διοργανώνονται συσσίτια για τους άστεγους με έτοιμα γεύματα. Επιπλέον, παρέχονται παιδικά είδη, είδη ένδυσης, υλικά αγαθά, αγαθά προσωπικής υγιεινής και είδη οικιακού καθαρισμού. Ακόμη, ενσωματώνονται επιπλέον μέτρα για την κοινωνική ένταξη των δικαιούχων και την ενίσχυση τους, ώστε να αποκτήσουν ξανά ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Αυτά τα μέτρα περιλαμβάνουν:

---

⁶<https://foodbank.gr/teva-efarmogi-stin-ellada-perigrifi-kai-scholia/>

→ **Συμβουλευτικές δράσεις:** Διοργάνωση προγραμμάτων συμβουλευτικής σχετικά με διαβίωση, υγιεινή διατροφή και σωστή διαχείριση των οικογενειακών προϋπολογισμών.

→ **Νομική και ψυχολογική υποστήριξη:** Παροχή ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης όπου απαιτείται.

→ **Κοινωνικοποίηση:** Στήριξη δράσεων κοινωνικοποίησης (συμμετοχή σε αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες).

Κλείνοντας, σημαντικό να επισημανθεί είναι ότι για την υλοποίηση, αυτών, των δράσεων, οι προτάσεις υποβάλλονται από τις «Κοινωνικές Συμπράξεις», στις οποίες συμμετέχουν διάφοροι οργανισμοί-εταίροι. Κάθε περιφερειακή ενότητα έχει τη δική της Κοινωνική Σύμπραξη, και σε περιπτώσεις μεγάλου αριθμού δικαιούχων, μπορεί να συγκροτηθούν περισσότερες Συμπράξεις ανά περιφέρεια. Οι οργανισμοί-εταίροι που συμμετέχουν καθορίζουν έναν επικεφαλής εταίρο, γνωστό και ως «Δικαιούχο». Ο Δικαιούχος μπορεί να είναι ένας φορέας τοπικής αυτοδιοίκησης ή ένα Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Διαχειριστική Αρχή του Ε.Π., 2014)⁷.

Πίνακας1.1: Αξιοποίηση του προγράμματος στην Ελλάδα 2016-2018

Έτος ⁴	Ποσότητα που διανεμήθηκε	Αξία	Προϋπολογισμός	Ποσοστό Αξιοποίησης
2016 ⁵	9.553,43 τόνοι	€ 3,4 εκατ.	€ 44,6 εκατ.	7,6 %
2017 ⁶	8.380,15 τόνοι	€ 3,0 εκατ.	€ 45,4 εκατ.	6,6 %
2018 ⁷	6.720,23 τόνοι τροφίμων & 1.375.901 τεμάχια ΒΥΣ	-	€ 46,3 εκατ.	

Πηγή: ΕΙΕΑΔ, 2019

Πίνακας1.2: Αριθμός ωφελούμενων του ΤΕΒΑ, 2020

Μήνες	Αιτήσεις	Συμμετέχοντες
8 ^{ος} , 2020	186.985	356.163

⁷https://teba.opeka.gr/wp-content/uploads/2016/06/%CE%9F%CE%94%CE%97%CE%93%CE%9F%CE%A3_%CE%95%CE%A6%CE%91%CE%A1%CE%9C%CE%9F%CE%93%CE%97%CE%A3_%CE%A4%CE%95%CE%92A.pdf

9^{ος}, 2020	185.352	360.809
10^{ος}, 2020	192.519	374.911
11^{ος}, 2020	203.361	396.483
12^{ος}, 2020	209.934	409.546

Πηγή: ΔΑΕΠΠΕΒΥΣΤΕΒΑ, 2021

Κεφάλαιο 2^ο: Ο ρόλος των δήμων στην εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών

2.1 Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στη δημιουργία και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών

Οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στη δημιουργία και την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών εντός των αντίστοιχων δικαιοδοσιών τους. Η πολυδιάστατη θέση που κατέχουν, τους επιτρέπει να κατανοήσουν τις συγκεκριμένες ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κοινότητές τους, καθιστώντας τους απαραίτητους εταίρους στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων (Ντάφλου, 2020: 55-56). Αυτό το κεφάλαιο, λοιπόν, στοχεύει στη διερεύνηση του πολύπλευρου ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χάραξη και την εκτέλεση κοινωνικών πολιτικών, δίνοντας έμφαση στην ικανότητά τους να προσαρμόζουν τις παρεμβάσεις, να συντονίζουν τις προσπάθειες, να συνεργάζονται με τις κοινότητες και να διασφαλίζουν την αποτελεσματική τους εφαρμογή.

Ειδικότερα, οι τοπικές αρχές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή για την αντιμετώπιση των αναγκών των κοινοτήτων τους, καθώς κατέχουν μια εις βάθος κατανόηση των κοινωνικοοικονομικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών του τοπικού πληθυσμού, γεγονός που τους δίνει τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αποτελεσματικές αξιολογήσεις των αναγκών. Αναλύοντας δεδομένα και μέσω της συνεργασίας με διάφορα μέλη της κοινότητας, οι τοπικές αρχές μπορούν να εντοπίσουν τις επικρατούσες προκλήσεις όπως την φτώχεια, την ανεργία, τα θέματα στέγασης και τις ανισότητες στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης. Ως εκ τούτου, αυτή η κατανόηση επιτρέπει στις τοπικές κυβερνήσεις να προσαρμόσουν τις κοινωνικές πολιτικές τους, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις συγκεκριμένες ανάγκες των πολιτών τους. Για παράδειγμα, μια πόλη με υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων μπορεί να δώσει προτεραιότητα σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, ενώ μια αγροτική περιοχή μπορεί να επικεντρωθεί στη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Η εν λόγω προσαρμογή διασφαλίζει ότι οι πόροι κατανέμονται αποτελεσματικά και ότι οι παρεμβάσεις έχουν πιο σημαντικό αντίκτυπο. Ακόμη, οι τοπικές κυβερνήσεις λειτουργούν ως

συντονιστές, φέρνοντας σε επαφή διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς και οργανισμούς (μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, κοινοτικές ομάδες, εκπαιδευτικά ιδρύματα και παρόχους υγειονομικής περίθαλψης) για να εργαστούν από κοινού σε πρωτοβουλίες κοινωνικής πολιτικής. Ο αποτελεσματικός συντονισμός, άλλωστε, προάγει τη συνέργεια, αποτρέπει την επανάληψη των προσπαθειών και βελτιστοποιεί τη χρήση των πόρων. Για παράδειγμα, κατά την αντιμετώπιση των αστέγων, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να συντονιστούν με καταφύγια, υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κέντρα θεραπείας απεξάρτησης για να δημιουργήσουν ένα ολοκληρωμένο δίκτυο υποστήριξης. Μια προσέγγιση που μεγιστοποιεί, δηλαδή, την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, παρέχοντας στα άτομα τις απαραίτητες υπηρεσίες για την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της έλλειψης στέγης (Σκαμνάκης, 2018: 34-35).

Κατανοεί κανείς, επομένως, ότι ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η εγγύτητά της με την κοινότητα. Οι τοπικές αρχές μπορούν να εμπλέξουν τους κατοίκους στη διαδικασία χάραξης πολιτικής, διασφαλίζοντας ότι οι πολιτικές ευθυγραμμίζονται με τις προτεραιότητες και τις προσδοκίες των ανθρώπων που εξυπηρετούν. Αυτή η συμμετοχική προσέγγιση καλλιεργεί το αίσθημα της ιδιοκτησίας και λογοδοσίας μεταξύ των πολιτών. Ακόμη, η συμμετοχή της κοινότητας μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων των συναντήσεων, των δημοσίων διαβουλεύσεων και των συμβουλευτικών επιτροπών. Με τη συμμετοχή της κοινότητας στη λήψη αποφάσεων, οι τοπικές κυβερνήσεις αποκτούν πολύτιμες γνώσεις και οικοδομούν την εμπιστοσύνη με τους κατοίκους. Οι εξουσιοδοτημένες κοινότητες είναι πιο πιθανό να αναλάβουν ενεργό ρόλο στην εφαρμογή και την υποστήριξη των κοινωνικών πολιτικών, οδηγώντας σε μεγαλύτερη επιτυχία. Οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για την άμεση εφαρμογή των κοινωνικών πολιτικών εντός των δικαιοδοσιών τους. Επιβλέπουν την παροχή υπηρεσιών και προγραμμάτων σε επιλέξιμους δικαιούχους, διασφαλίζοντας ότι η βοήθεια φτάνει σε όσους έχουν ανάγκη. Αυτή η άμεση συμμετοχή τους επιτρέπει να προσαρμοστούν και να ανταποκριθούν άμεσα στις αναδυόμενες ανάγκες και προκλήσεις. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο των προγραμμάτων κοινωνικής βοήθειας, οι τοπικές κυβερνήσεις μπορούν να εξορθολογίσουν τις διαδικασίες υποβολής αιτήσεων, να παρέχουν προσέγγιση σε ευάλωτους πληθυσμούς και να προσφέρουν καθοδήγηση στους αιτούντες. Αυτή η πρακτική προσέγγιση βελτιώνει την

προσβασιμότητα και την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών υπηρεσιών (Ντάφλου, 2020: 45).

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στη δημιουργία και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών δεν μπορεί να υπερεκτιμηθεί. Η μοναδική τους θέση σε κοινοτικό επίπεδο τους δίνει τη δυνατότητα να εντοπίζουν τις τοπικές ανάγκες, να προσαρμόζουν λύσεις, να συντονίζουν τις προσπάθειες, να συνεργάζονται με τους κατοίκους και να διασφαλίζουν την αποτελεσματική εφαρμογή. Ενώ υπάρχουν προκλήσεις, η προληπτική συμμετοχή των τοπικών αρχών είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση σύνθετων κοινωνικών ζητημάτων όπως η φτώχεια, η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, η εκπαίδευση και η κοινωνική ένταξη. Ενισχύοντας τις τοπικές κυβερνήσεις και ενισχύοντας τη συνεργασία, οι κοινωνίες μπορούν να εργαστούν προς την κατεύθυνση πιο ανταποκρινόμενων και αποτελεσματικών κοινωνικών πολιτικών που βελτιώνουν την ευημερία των πολιτών τους (Παναγόπουλος, 2020: 17-18).

2.2 Έρευνες σχετικά με προγράμματα για απόρους

Πολλά προγράμματα φτώχειας, κατάρτισης και άλλα κοινωνικά προγράμματα χρησιμοποιούν πολλαπλά κριτήρια ελέγχου για να καθορίσουν την επιλεξιμότητα της σωστότερης πρακτικής. Οι Robano και Smith (2013) σε έρευνα εξέτασαν τις επιπτώσεις των ειδικά σχεδιασμένων πολυδιάστατων μέτρων, μέσω της εφαρμογής ενός προγράμματος BRAC (Breaking the Poverty Trap Long Term- Σπάζοντας την Παγίδα της Φτώχειας Μακροπρόθεσμα) στο Μπαγκλαντές. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα BRAC είχε μεγαλύτερο αντίκτυπο στη μείωση της πολυδιάστατης φτώχειας για όσους είχαν μεγαλύτερο αρχικό αριθμό στερήσεων. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι τα στοιχεία αξιολόγησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν στη βελτίωση της επιλογής των χαρακτηριστικών επιλεξιμότητας των πιθανών συμμετεχόντων για τα συγκεκριμένα προγράμματα.

Τα υπό όρους προγράμματα μεταφοράς μετρητών υπό όρους (Conditional cashtransfer programs-CCT) έχουν δύο κύριους στόχους, τη μείωση της φτώχειας και την αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου των παιδιών. Για την επίτευξη αυτών των στόχων, δίνονται χρήματα σε φτωχά νοικοκυριά με βάση επενδύσεις στην εκπαίδευση, την υγεία και τη διατροφή των παιδιών. Οι μηχανισμοί στόχευσης που

χρησιμοποιούνται από τα CCT ήταν γενικά επιτυχείς στον εντοπισμό των φτωχών εισοδημάτων, αλλά δεν τα κατάφεραν τόσο καλά στον εντοπισμό των νοικοκυριών που υποεπενδύουν σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Αυτοί οι μηχανισμοί δεν λαμβάνουν υπόψη την πολυδιάστατη πτυχή της φτώχειας, ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται σύνθετα μέτρα, καθώς δεν καταγράφουν κάθε συγκεκριμένη διάσταση στέρησης. Οι Azevedo και Robles (2013) σε έρευνα τους εφάρμοσαν μια πολυδιάστατη προσέγγιση στόχευσης για τον εντοπισμό των δικαιούχων που λαμβάνει ρητά υπόψη τους πολλαπλούς στόχους των CCT και τις πολλαπλές στερήσεις του φτωχού νοικοκυριού. Τα αποτελέσματα της έρευνας τους υποδεικνύουν ότι η προτεινόμενη μεθοδολογία πολυδιάστατης στόχευσης βελτιώνει σημαντικά την επιλογή των νοικοκυριών με παιδιά που στερούνται περισσότερο τις διαστάσεις που συχνά σχετίζονται με CCT. Στην περίπτωση των Oportunidades του Μεξικού, τα αποτελέσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης δείχνουν ότι ο πολυδιάστατος προσδιορισμός των δικαιούχων αυξάνει τον αντίκτυπο των μετεγγραφών στη φοίτηση στο σχολείο σε σύγκριση με εναλλακτικά μοντέλα στόχευσης.

Τα προγράμματα κατά της φτώχειας στοχεύουν όλο και περισσότερο σε πολλαπλά αποτελέσματα για την αντιμετώπιση της τρέχουσας και της μελλοντικής φτώχειας. Ωστόσο, οι συμβατικές πρακτικές αξιολόγησης εκτιμούν χωριστά τον αντίκτυπο των προγραμμάτων στα αποτελέσματα. Οι Seth και Tutor (2021) σε έρευνα τους παρουσίασαν ένα πλαίσιο, αντλούμενο από την προσέγγιση μέτρησης, που καταγράφει την κοινή κατανομή των αποτελεσμάτων και επιτρέπει την αξιολόγηση του αντίκτυπου του προγράμματος στην κατανομή πολλαπλών αποτελεσμάτων. Εφάρμοσαν το πλαίσιο για την ανάλυση του προγράμματος μεταφοράς μετρητών υπό όρους των Φιλιππίνων χρησιμοποιώντας μια ενσωματωμένη τυχαιοποιημένη δοκιμαστική έρευνα ελέγχου. Οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το πρόγραμμα προκάλεσε στοχευμένες αλλαγές συμπεριφοράς, μειώνοντας τις συνολικές μη συμμορφώσεις σε προϋποθέσεις, αλλά δεν ωφέλησε απαραίτητα τις φτωχότερες οικογένειες που βιώνουν μεγαλύτερο αριθμό ταυτόχρονων μη συμμορφώσεων.

Η φτώχεια εξακολουθεί να είναι ένα σοβαρό πρόβλημα στην Ινδονησία. Οι στατιστικές έδειξαν ότι μέχρι το τέλος του 2017, ο αριθμός των φτωχών στην Ινδονησία είναι 26,58 εκατομμύρια άνθρωποι ή το 10,12% του συνολικού πληθυσμού. Επί του παρόντος, ο αριθμός των φτωχών στην πόλη Batam είναι 28.674

οικογένειες. Οι Putra και Abbas, (2019) σε έρευνα τους περιέγραψαν και ανέλυσαν τα προγράμματα μείωσης της φτώχειας στην πόλη Batam. Η παρούσα έρευνα διεξήχθη με τη χρήση ποιοτικής περιγραφικής έρευνας. Η έρευνα αποδεικνύει ότι το πρόγραμμα μείωσης της φτώχειας στην πόλη Batam έχει πέντε επιπτώσεις στα δημόσια προβλήματα: 1) το πρόγραμμα μείωσης της φτώχειας δεν μπόρεσε να μειώσει τη φτώχεια, 2) η ομάδα-στόχος αισθάνεται ότι η ζωή τους είναι καλύτερη μετά τη λήψη ενός προγράμματος μείωσης της φτώχειας, 3) η ομάδα στόχος συνεχίζει να ζει στη φτώχεια, 4) η ομάδα στόχος αισθάνεται ότι το κράτος είναι παρόν στη ζωή της, 5) η ομάδα στόχος έχει συνηθίσει να ζει στη φτώχεια. Οι ερευνητές προτείνουν ότι τα προγράμματα μείωσης της φτώχειας πρέπει να συνεχιστούν, αλλά πρέπει να αναθεωρηθούν. Η βελτίωση συνίσταται στην παροχή εκπαίδευσης και ενθάρρυνσης στους αποδέκτες των προγραμμάτων.

Οι Parker και Teruel (2005) σε έρευνα τους ανέλυσαν την ανάπτυξη του Progresa, ενός μεξικανικού προγράμματος κατά της φτώχειας που ρυθμίζει τις χρηματικές μεταφορές σε επενδύσεις ανθρώπινου κεφαλαίου των δικαιούχων οικογενειών του. Το πρόγραμμα είναι η κύρια στρατηγική κατά της φτώχειας της μεξικανικής κυβέρνησης και έχει χρησιμεύσει ως πρότυπο για παρόμοια προγράμματα σε ορισμένες χώρες της Λατινικής Αμερικής. Το Progresa είναι επίσης αξιοσημείωτο επειδή υποβλήθηκε σε μια αυστηρή προσπάθεια αξιολόγησης σε αγροτικές περιοχές, η οποία περιελάμβανε έναν πειραματικό σχεδιασμό. Οι ερευνητές περιέγραψαν αρχικά το σκεπτικό πίσω από το σχεδιασμό της Progresa και τη ρύθμιση των χρηματικών μεταφορών για τη φοίτηση των παιδιών στο σχολείο και τις τακτικές επισκέψεις σε κλινικές υγείας. Στη συνέχεια, οι συγγραφείς στρέφονται στην προσπάθεια αξιολόγησης, αναλύοντας την τυχαίοποιημένη δοκιμή, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και την επίδραση της αξιολόγησης στην εξέλιξη του προγράμματος. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει μεγάλο θετικό αντίκτυπο στην καταπολέμηση της φτώχειας στο Μεξικό, προσφέροντας δυνατότητες βιοποριστικής, ακαδημαϊκής και υγειονομικής ευημερίας, αλλά σε κάθε περίπτωση χρήζει αναθεώρησης, με απώτερο στόχο της αύξηση των παροχών.

Οι Do, Le, Nguyen, HongThuy, Phung και Phung (2013) σε έρευνα μέτρησαν τον αντίκτυπο των προγραμμάτων και των πολιτικών για τη μείωση της φτώχειας της πόλης Χο Τσι Μιν στο Βιετνάμ την περίοδο 2009-2013, χρησιμοποιώντας τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές μεθόδους. Γενικά, τα προγράμματα μείωσης της

φτώχειας έχουν θετικές επιπτώσεις στις συνθήκες διαβίωσης των φτωχών νοικοκυριών. Η πρόσβαση σε αυτά τα προγράμματα δίνει τη δυνατότητα στα φτωχά/σχεδόν φτωχά νοικοκυριά να αυξήσουν το εισόδημά τους και να έχουν καλύτερη πρόσβαση σε αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας. Επιπλέον, τα προγράμματα μείωσης και απαλλαγής διδάκτρων και ασφάλισης υγείας βοηθούν τα νοικοκυριά να μειώσουν τα έξοδα εκπαίδευσης και ιατρικής περίθαλψης. Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένα προβλήματα, όπως περιορισμένο ταμείο στήριξης και ανεπαρκής ενημέρωση των φτωχών/σχεδόν φτωχών σχετικά με την επαγγελματική κατάρτιση, πολύπλοκος μηχανισμός υποστήριξης και ασυνέπεια στον συντονισμό των εμπλεκόμενων τμημάτων.

Οι Azhar, Badriah και Bambang (2020) σε έρευνα τους μελέτησαν την ακρίβεια του Προγράμματος Οικογένειας και Ελπίδας στην επίτευξη των στόχων του, τα χαρακτηριστικά των πολιτικών του προγράμματος για την ανακούφιση της φτώχειας και την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης του στην περιοχή Cigalontang, Tasikmalaya Regency στη Δυτική Ιάβα. Στην έρευνα συμμετείχαν 195 ωφελούμενες οικογένειες του προγράμματος Οικογένεια και Ελπίδα και τα πρωτογενή δεδομένα συλλέχθηκαν με μεθόδους συνέντευξης και ερωτηματολογίου. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο πρόγραμμα αποτελεί βασικό παράγοντα αντιμετώπισης της φτώχειας, προάγοντας την ευημερία των ωφελούμενων και επιτυγχάνοντας το βασικό του στόχο, να βοηθήσει δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας κατά κεφαλήν να λαμβάνει τα περισσότερα οφέλη.

Οι Siregar, Irianto και Asmorowati (2020) σε έρευνα τους αξιολόγησαν το πρόγραμμα για πολύ φτωχά νοικοκυριά Jalin Matra που εφαρμόζεται στην Ανατολική Ιάβα. Σκοπός αυτής της έρευνας ήταν να εξετάσει σε ποιο βαθμό η επιτυχής εφαρμογή του προγράμματος μπορεί να βελτιώσει την ευημερία των ανθρώπων. Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι περιγραφική σε ποιοτική προσέγγιση (παρατήρηση, συνεντεύξεις με πληροφοριοδότες και ανασκόπησης βιβλιογραφίας). Βασικοί στόχοι της έρευνας να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα και η ανταπόκριση του προγράμματος. Η έρευνα κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αν και το πρόγραμμα δομικά πληροί όλες τις προϋποθέσεις για να μειώσει σημαντικά την φτώχεια στην συγκεκριμένη περιοχή, ωστόσο η αποτελεσματικότητά δεν είναι σε

υψηλά επίπεδα, γεγονός που οφείλεται σε προβλήματα κακής κουλτούρας από την πλευρά των πολιτών.

Ο κύριος στόχος του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας στους Απόρους (FEAD) είναι να βοηθήσει τους ανθρώπους να ξεπεράσουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Ένα από τα στοιχεία αξιολόγησης του προγράμματος είναι η αξιολόγηση των παρόχων του προγράμματος. Σε έρευνα τους οι Skučienė και Buividavičiūtė (2021) αξιολόγησαν το FEAD στη Λιθουανία στοχεύοντας στην αυτοκατασκευασμένη κατανόηση της παροχής υποστήριξης και της ανάπτυξής του από παρόχους υποστήριξης από διαφορετικά διοικητικά επίπεδα. Βασικός στόχος αυτής της έρευνας ήταν η ανάλυση των αποτελεσμάτων του FEAD από την οπτική γωνία των παρόχων υποστήριξης. Για την υλοποίηση αυτού του στόχου, καθορίστηκαν οι ακόλουθοι στόχοι: η ανάλυση της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας για την αξιολόγηση του προγράμματος, η επανεξέταση των αποτελεσμάτων του FEAD κατά τη λειτουργία του και η ανάλυση και αξιολόγηση του FEAD από τους παρόχους υποστήριξης. Ο στόχος αυτής της έρευνας υλοποιήθηκε χρησιμοποιώντας τη μετα-ανάλυση εκθέσεων της ΕΕ και Λιθουανίας, ημιδομημένες συνεντεύξεις με διαχειριστές/συντονιστές προγραμμάτων και έρευνα άμεσης υποστήριξης σε παρόχους που περιλαμβάνουν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκάλυψαν ότι οι πάροχοι υποστήριξης πιστεύουν ότι η υποστήριξη είναι στοχευμένη, αλλά είναι ένα αδύναμο μέτρο για να βοηθήσει τους ανθρώπους να ενσωματωθούν στην αγορά εργασίας. Οι ειδικοί πρότειναν να επεκταθεί το καλάθι των προϊόντων και η ποιότητά τους και συχνά αντιμετώπισαν άρνηση αποδοχής αυτής της υποστήριξης με βάση τον στιγματισμό ορισμένων στοιχείων της.

Η Ιωαννίδου (2022) σε έρευνα της διερεύνησε αν το συγκεκριμένο πρόγραμμα ΤΕΒΑ επιτυγχάνει τον στόχο του, δηλαδή την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας στη Ελλάδα. Στην έρευνα αναλύθηκαν δευτερογενή δεδομένα από τη βάση Eurostat σχετικά με τον κίνδυνο φτώχειας του πληθυσμού της Ελλάδας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και τη διακύμανση της ανεργίας και των δεικτών της την τελευταία δεκαπενταετία. Ακόμη δόθηκαν δεδομένα ΚΕΑ και ΤΕΒΑ εφόσον το δεύτερο είναι άμεσα συνδεδεμένο με το πρώτο και δίνουν συνολική εικόνα της ακραίας φτώχειας στην πρωτεύουσα όπου υλοποιεί το πρόγραμμα η ερευνήτρια και στην επικράτεια. Τέλος, μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων σε δείγμα 12 πολιτών αναδείχθηκε το γεγονός ότι το Πρόγραμμα έχει ένα ανακουφιστικό ρόλο στη ζωή των

ωφελούμενων με κυρίαρχο ζητούμενο και λύση στην ακραία φτώχεια την εύρεση εργασίας για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και όχι απλά τη λήψη προνοιακών βοηθημάτων.

Στην έρευνα της η Φωτοπούλου (2023) εξέτασε τον ρόλο που παίζουν τα συνοδευτικά μέτρα στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των φτωχών σε όλη την Ευρώπη, αλλά ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Η μελέτη εθνικών και ενωσιακών εγγράφων χρησιμοποιήθηκε για την βιβλιογραφική προσέγγιση του ερευνητικού ζητήματος και η αξιολόγηση των σχετικών εργασιών χρησιμοποιήθηκε για την εμπειρική προσέγγισή του. Η μελέτη επικεντρώνεται σε μια βιβλιογραφική ανασκόπηση πρωτογενών και δευτερογενών δεδομένων για το συγκεκριμένο θέμα και τονίζει πώς η συμμετοχή των δικαιούχων ΤΕΒΑ στα συνοδευτικά μέτρα βελτιώνει τη ζωή τους, ενισχύει την αίσθηση της αυτοεκτίμησής τους και ανεβάζει το επίπεδο ικανοποίησής τους από τις παρεμβάσεις του Ταμείου συνολικά. Ωστόσο, προβλήματα με τον καθορισμό της ομάδας στόχου, έλλειψη χρηματοδότησης και ανθρώπινου δυναμικού, προβλήματα στόχευσης και στρατηγικού σχεδιασμού, ανεπαρκής συνέργεια με άλλες πρωτοβουλίες, προγράμματα και κονδύλια —ιδιαίτερα το ΕΚΤ— καθώς και προβλήματα με ανεπαρκή αποτελέσματα βάσει δεικτών, σημειώνεται, ότι χρήζουν παρακολούθησης. Συμπερασματικά, η εφαρμογή συμπληρωματικών μέτρων καταγράφει ευρωπαϊκή πρόσθετη αξία. Ωστόσο, λόγω της ανεπαρκούς παρακολούθησης των αποτελεσμάτων, ο ρόλος τους στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένει ασαφής.

Η ΔΑ του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ διεξήγαγε δομημένη έρευνα το 2017, απευθύνοντας ερωτήσεις και στους Ωφελούμενους του Προγράμματος. Η έρευνα διενεργήθηκε μέσω τυχαίας δειγματοληψίας βάσει καταλόγου Ωφελουμένων. Συνελέγησαν 1.100 ερωτηματολόγια μέσω της μεθόδου της συλλογής των στοιχείων από τηλεφωνικές συνεντεύξεις. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε κάθε βήμα που έκανε το ΕΠ. Οκτώ στους δέκα ερωτηθέντες δεν συνειδητοποίησαν ότι το πρόγραμμα προσέφερε τέτοιες ενέργειες, ιδιαίτερα σε σχέση με συνοδευτικά μέτρα, και μόνο ένας πολύ μικρός αριθμός δήλωσε ότι είχε λάβει ή λάμβανε συμβουλευτική βοήθεια στο παρελθόν. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων αξιολόγησαν το πρόγραμμα ως πολύ ή αρκετά χρήσιμο και δήλωσε ότι τους έχει βοηθήσει σημαντικά.

Το 2022 η ΔΑ του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ διεξήγαγε παρόμοια έρευνα που αφορούσε σε όλες τις δράσεις του ΕΠ. Στο πλαίσιο της έρευνας στάλθηκε

ερωτηματολόγιο στα κινητά τηλέφωνα των δικαιούχων. Συνολικά 22.010 οικογένειες με 43.853 μέλη έδωσαν απαντήσεις και η μελέτη διεξήχθη σε όλη τη χώρα. Μία από τις ερωτήσεις της έρευνας ρωτούσε εάν είχαν λάβει συμβουλές ή οδηγίες από εξωτερικούς οργανισμούς της TEBA. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι το OP EBYS ήταν το μόνο πρόγραμμα που παρείχε στην ομάδα στόχο της TEBA αυτές τις υπηρεσίες και οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες είπαν ότι οι συμβουλές ήταν πολύ ή αρκετά χρήσιμες όσον αφορά τον προσωπικό καθαρισμό, τις συμβουλές επαναπροσανατολισμού σε αξιόπιστες υπηρεσίες, την ατομική καθοδήγηση και εργαστήρια, ψυχολογική και θεραπευτική υποστήριξη και συμβουλές για τη διαχείριση του οικογενειακού προϋπολογισμού.

Ο οργανισμός της Τράπεζας Τροφίμων (2019) διεξήγαγε έρευνα σχετικά με τη βιωσιμότητα και την αποτελεσματικότητα του TEBA στην Ελλάδα. Παρά τα θετικά στοιχεία του, το TEBA 2014-2019 χαρακτηρίστηκε από αδυναμίες. Η βασική αδυναμία, που φάνηκε ξεκάθαρα μέσα από τις προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν οι φορείς υλοποίησης τον προγράμματος, αφορά τη σύνθετη διαδικασία διεκπεραίωσης των προμηθειών του δημοσίου. Οι εξαιρετικά πολύπλοκες ενέργειες για την ανάθεση και την υλοποίηση των προμηθειών φαίνεται πως αποτέλεσαν «σοβαρό εμπόδιο ομαλής υλοποίησης του προγράμματος». Εκτός από τη διανομή τροφίμων, απαιτήθηκε και η διανομή βασικών υλικών αγαθών, όπως είδη προσωπικής υγιεινής, είδη για άστεγους, παιδιά, βρέφη και άλλες ειδικές ομάδες-στόχους, η αγορά των οποίων κλήθηκε να διεκπεραιωθεί μέσα από μια χρονοβόρα γραφειοκρατική διαδικασία που κατέστησε την υλοποίηση του προγράμματος ακόμα πιο δύσκολη. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις να μοιράζονται αγαθά αρκετούς μήνες μετά τις αιτήσεις των ωφελούμενων, χωρίς πλέον αυτά να είναι σε απόλυτο βαθμό αναγκαία (για παράδειγμα πάνες για βρέφη, όταν τα τελευταία είχαν ήδη μεγαλώσει).

Τέλος, σε έρευνα που διεξήγαγε ο Ερυθρός Σταυρός (2018) στην Ισπανία εξέτασε την κατάσταση των παραληπτών τροφίμων από το FEAD, προκειμένου να κατανοηθούν τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά τους και οι παράγοντες που οδηγούν σε κοινωνική ευπάθεια. Κατά τους μήνες Μάρτιο-Απρίλιο 2018, πραγματοποιήθηκε προσωπική έρευνα με 27.443 δικαιούχους σε όλη την Ισπανία, που πραγματοποιήθηκε από το τεχνικό και εθελοντικό προσωπικό των κέντρων αποθήκευσης και διανομής. Οι ερωτηθέντες θεώρησαν ότι το Πρόγραμμα FEAD ήταν σημαντικό για την ολοκλήρωση της οικογενειακής διατροφής, αν και δεν

κάλυπτε πλήρως τις διατροφικές ανάγκες των οικογενειών. Στις ομάδες εργασίας που οργανώθηκαν με τους συμμετέχοντες, εντοπίστηκαν βασικές πτυχές που, κατά τη γνώμη τους, μείωσαν την αποτελεσματικότητα της βοήθειας και τον αντίκτυπό της. Μεταξύ άλλων, αυτές οι πτυχές ήταν η ασυνέχεια στην παράδοση, η πρακτική ορισμένων οργανισμών παράδοσης να επανεξετάζουν την κατάσταση ευπάθειας σε κάθε μία από τις φάσεις, η υπερβολική γραφειοκρατία και το θεσμικό κύκλωμα που πρέπει να ακολουθείται με βάση την οργάνωση των Κοινωνικών Υπηρεσιών σε κάθε δήμο ή πόλη. Άλλες πτυχές που εντοπίστηκαν αφορούσαν τη φτωχή ποικιλία προϊόντων και την ομοιομορφία τους, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι περιφερειακές διαφορές και η σχέση μεταξύ της ποσότητας του φαγητού και του αριθμού των μελών της οικογενειακής μονάδας. Οι προτάσεις βελτίωσης που συγκεντρώθηκαν από τις ομάδες περιλαμβάνουν τις προαναφερθείσες πτυχές: (1) Προσαρμογή της διανομής των προϊόντων με βάση τις περιφερειακές ιδιαιτερότητες. (2) Εξορθολογισμό της διανομής των πακέτων με βάση τις ανάγκες καθενός από τα μέλη του νοικοκυριού, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των παιδιών, των εφήβων και των ατόμων που είναι άρρωστα ή έχουν τροφικές δυσανεξίες, (3) Εξέταση των πολιτισμικών ιδιοσυγκρασιών που επηρεάζουν την κατανάλωση τροφίμων, (4) Ενέργειες για να γίνουν πιο ευέλικτες και ταχύτερες οι διαδικασίες για την ανανέωση της συμμετοχής στο Πρόγραμμα κατά τις διαδοχικές φάσεις, αποφεύγοντας ιδίως να ζητηθεί ξανά όλη η τεκμηρίωση που είχε ζητηθεί σε προηγούμενες φάσεις, εάν η κατάσταση των ανθρώπων δεν έχει αλλάξει, (5) Ανάπτυξη περισσότερων δραστηριοτήτων προσανατολισμένων στην προετοιμασία των οικογενειών για τη βελτίωση της οικιακής διαχείρισης και της διαχείρισης των τροφίμων, (6) Κάλυψη αρκετών αναγκών σε τρόφιμα με συνεχή τρόπο, συμπεριλαμβανομένων φρέσκων τροφίμων, προϊόντων καθαρισμού και υγιεινής, (7) Εφαρμογή της κάρτας καταναλωτή σε καταστήματα και σούπερ μάρκετ, (8) Εκπαίδευση του εθελοντικού προσωπικού του προγράμματος διατροφής για την καταπολέμηση των στερεοτύπων για τους ανθρώπους σε καταστάσεις κοινωνικής ευπάθειας.

2.3 Το ΤΕΒΑ του Δήμου Κομοτηνής

Με εργαλείο το ΤΕΒΑ ο Δήμος Κομοτηνής επιχειρεί να καλύψει τις βασικές ανάγκες και να συμβάλει στην καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω της

παροχής υλικών αγαθών και της υλοποίησης συνοδευτικών μέτρων για την κοινωνική ενσωμάτωση των 2.300 ωφελούμενων. Ωφελούμενοι του προγράμματος είναι όσοι δικαιούνται το «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (ΚΕΑ)» που έχουν αιτηθεί εγγράφως την συμμετοχή τους και στο πρόγραμμα ΤΕΒΑ. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε ως ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα παροχής βασικών ειδών τροφίμων και υλικής συνδρομής και οι δικαιούχοι του προγράμματος λαμβάνουν ποσότητα υλικών αγαθών ανάλογα σε ποσότητα με τον αριθμό μελών της οικογένειας. Για την ομαλή υλοποίηση του προγράμματος, έχει αναπτυχθεί ένα δίκτυο συνεργασίας που αποτελείται από στελέχη όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του Δήμου, οι οποίοι μέσω της συνεργασίας εξασφαλίζουν την ορθή διαδικασία διανομής τροφίμων και βασικών υλικών αγαθών.

Το ΤΕΒΑ στον Δήμο Κομοτηνής περιλαμβάνει επίσης Συνοδευτικά Μέτρα, που υλοποιούνται συμπληρωματικά με την παροχή τροφίμων ή/και βασικής υλικής συνδρομής καθώς και δράσεις που συμβάλλουν στην κοινωνική ενσωμάτωση των απόρων. Συνοδευτικά Μέτρα, όπως:

- Συμβουλές για ισορροπημένη διατροφή και συμβουλές υγιεινής διατροφής
- Συμβουλευτική σε θέματα παιδικής παχυσαρκίας
- Εργαστήρια Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
- Κοινωνικά φροντιστήρια
- Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης παιδιών σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο οικογένειας
- Προγράμματα ψυχοκοινωνικής ενδυνάμωσης γυναικών
- Συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού
- Παροχή υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης ανέργων και ανάπηρων ατόμων (Δήμος Κομοτηνής, 2022).

Κεφάλαιο 3^ο: Μεθοδολογία της έρευνας

3.1 Ερευνητικός Στόχος

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διενέργεια μιας εκτενής και σφαιρικής αξιολόγησης του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής, αναφορικά με την μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του. Επιπροσθέτως, η μελέτη επιδιώκει να προσδιορίσει το βαθμό ικανοποίησης των δικαιούχων από τις υπηρεσίες του προγράμματος και να αναγνωρίσει τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή του. Κατ' επέκταση, αναμένεται να αναδειχθεί μια εμπειριστατωμένη και ενημερωμένη κατανόηση των επιπτώσεων του εν λόγω προγράμματος στον δήμο Κομοτηνής αναφορικά με την μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ως εκ τούτου, περαιτέρω στόχος αποτελεί η ανάπτυξη επιστημονικά τεκμηριωμένων συστάσεων που θα συμβάλουν στη βελτίωση της συνολικής αποτελεσματικότητας του προγράμματος.

3.2 Ερευνητικά Ερωτήματα

Στο παραπάνω πλαίσιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και του βασικού σκοπού, η συγκεκριμένη έρευνα στόχευσε να απαντήσει στα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Κατά πόσο το πρόγραμμα ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής έχει επιτύχει τη μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας;
2. Κατά πόσο το πρόγραμμα ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής έχει επιτύχει την προώθηση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του;
3. Σε ποιο βαθμό είναι ικανοποιημένοι οι δικαιούχοι του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής από την ποιότητα των υπηρεσιών του προγράμματος;
4. Σε ποιο βαθμό είναι ικανοποιημένοι οι δικαιούχοι του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής από την προσβασιμότητα των υπηρεσιών του προγράμματος;

5. Σε ποιο βαθμό είναι ικανοποιημένοι οι δικαιούχοι του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής από τη συνολική αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του προγράμματος;

3.3 Μέθοδος Δειγματοληψίας

Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιείται για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας είναι η *τυχαία*. Δεδομένης της πρακτικότητας και της προσβασιμότητας της συγκεκριμένης μεθόδου, η συλλογή δεδομένων θα λάβει χώρα κατά τη διάρκεια των προγραμματισμένων διανομών τροφίμων στον δήμο Κομοτηνής, όπου λειτουργεί το πρόγραμμα ΤΕΒΑ. Αυτή η προσέγγιση προσφέρει το πλεονέκτημα της εύκολης πρόσβασης στον πληθυσμό-στόχο, διασφαλίζοντας τη συλλογή αντιπροσωπευτικών δεδομένων από τους κύριους δικαιούχους του προγράμματος σε πραγματικό περιβάλλον (Cohenetal., 2008: 34).

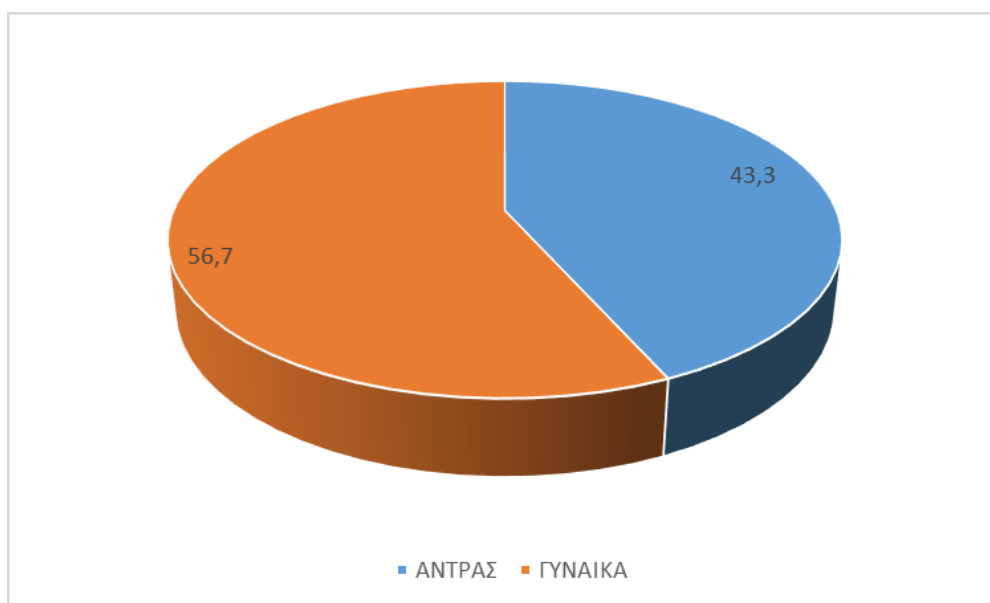
3.4 Δείγμα

Ο πληθυσμός, τον οποίο μελετά η συγκεκριμένη έρευνα, ανέρχεται στους 2.300 ωφελούμενους, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένα μέλη στο ΤΕΒΑ του δήμου Κομοτηνής. Μετά από την διεξαγωγή της έρευνας το δείγμα της εν λόγω έρευνας αποτελείται από 231 ωφελούμενους, αριθμός που θεωρείται ικανοποιητικός για τις ανάγκες της έρευνας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως ζωτικής σημασίας δείγμα για τη μελέτη, καθώς αντιπροσωπεύουν τους άμεσους αποδέκτες των υπηρεσιών και της υποστήριξης του προγράμματος. Με τη μελέτη, αυτής, της συγκεκριμένης ομάδας, η έρευνα στοχεύει να συγκεντρώσει πρωτογενές υλικό για τον αντίκτυπο του προγράμματος στη ζωή τους, ιδίως όσον αφορά τη μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και τη βελτίωση της οικονομικής τους ευημερίας. Ως εκ τούτου, οι προοπτικές, οι εμπειρίες και τα σχόλια των συγκεκριμένων δικαιούχων θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος και στη διατύπωση συστάσεων για τη βελτίωσή του.

Όσον αφορά στο φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα το 43,3% (n=100) ήταν άντρες και το 56,7% (n=131) γυναίκες (Διάγραμμα 3.1).

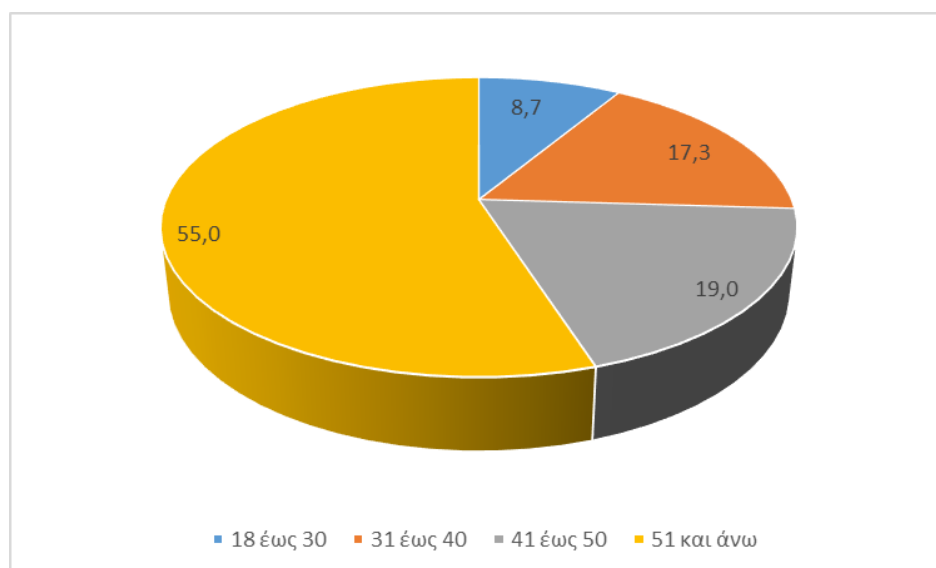
Διάγραμμα 3.1: Ποσοστά του φύλου των συμμετεχόντων

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Όσον αφορά στην ηλικία των συμμετεχόντων στην έρευνα το 8,7% (n=20) ήταν από 18 έως 30 ετών, το 17,3% (n=40) ήταν από 31 έως 40 ετών, το 19% (n=44) από 41 έως 50 ετών και το 55% (n=127) από 51 ετών και άνω (Διάγραμμα 3.2).

Διάγραμμα 3.2: Ποσοστά της ηλικίας των συμμετεχόντων

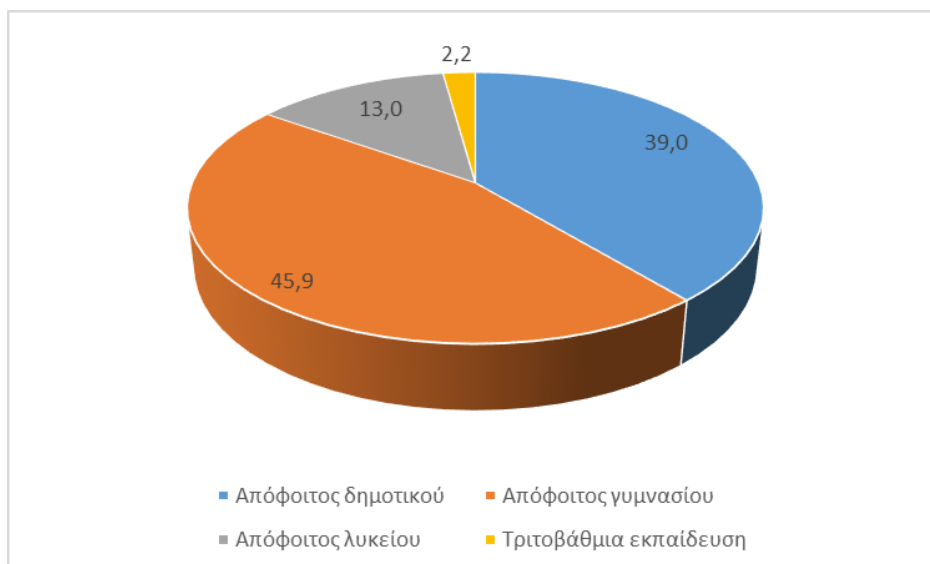

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Σχετικά με την εκπαίδευση των συμμετεχόντων στην έρευνα το 39% (n=90) ήταν απόφοιτοι δημοτικού, το 45,9% (n=106), απόφοιτοι γυμνασίου, το 13% (n=30)

απόφοιτοι λυκείου και το 2,2% (n=5) απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Διάγραμμα 3.3).

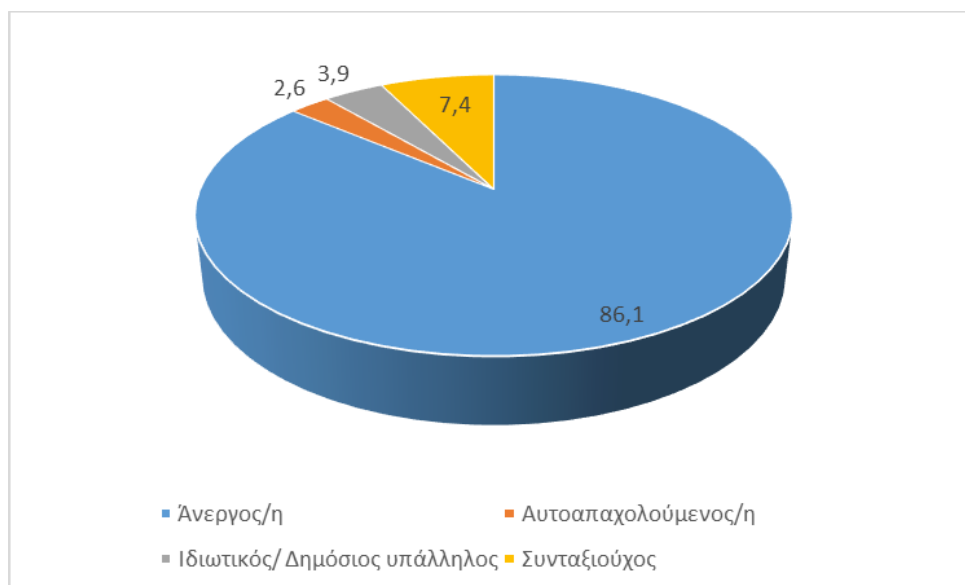
Διάγραμμα 3.3: Ποσοστά του μορφωτικού επιπέδου των συμμετεχόντων

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Όσον αφορά το είδος απασχόλησης των συμμετεχόντων στην έρευνα το 86,1% (n=199) ήταν άνεργοι, το 2,6% (n=6), αυτοαπασχολούμενοι, το 3,9% (n=9) ιδιωτικοί ή δημόσιοι υπάλληλοι και το 7,4% (n=17) συνταξιούχοι (Διάγραμμα 3.4).

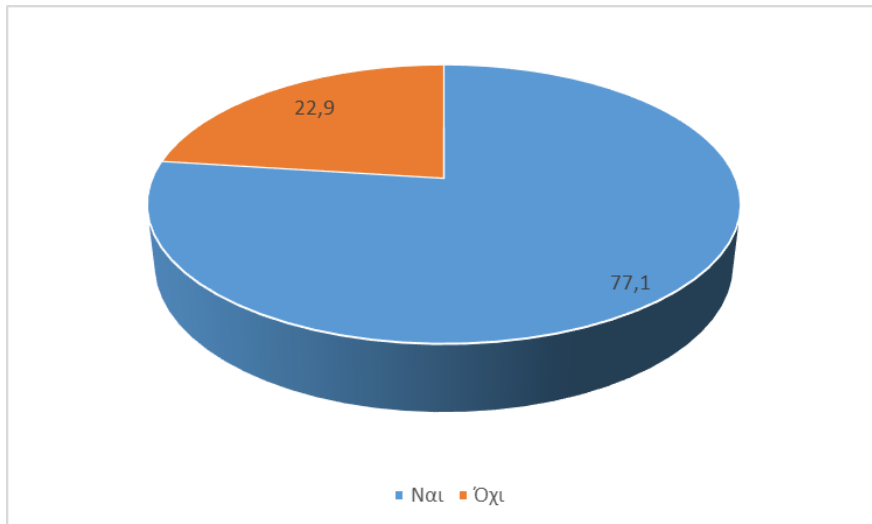
Διάγραμμα 3.4: Ποσοστά του είδους απασχόλησης των συμμετεχόντων

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Όσον αφορά το αν ήταν εγγεγραμμένοι στην ΔΥΠΙΑ το 77,1% (n=178) απάντησε ναι και το 22,9% (n=53) απάντησε όχι (Διάγραμμα 3.5).

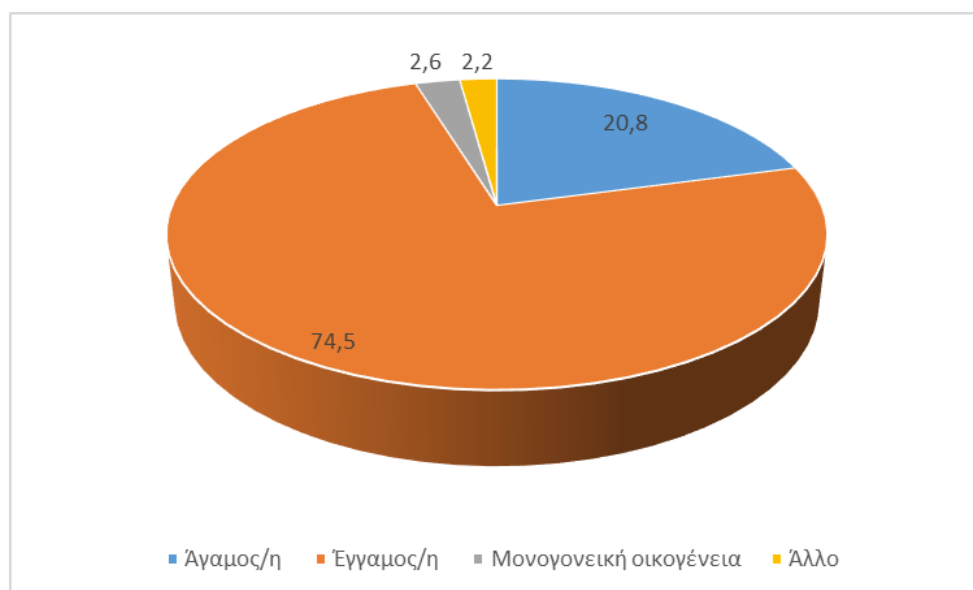
Διάγραμμα 3.5: Ποσοστά σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες ήταν εγγεγραμμένοι στην ΔΥΠΙΑ

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων στην έρευνα το 20,8% (n=48) ήταν άγαμοι, το 74,5% (n=172) έγγαμοι, το 2,6% (n=6) μονογονεϊκή οικογένεια και το 2,2% (n=5) κάτι άλλο (Διάγραμμα 3.6).

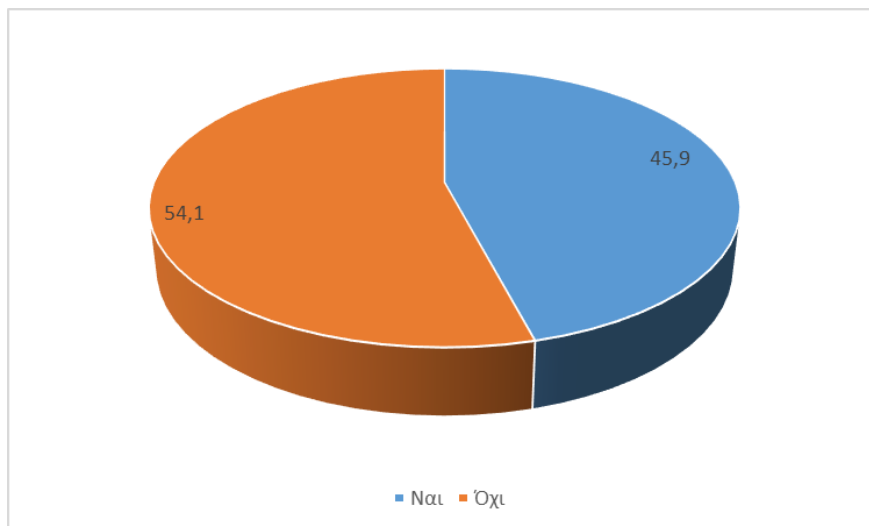
Διάγραμμα 3.6: Ποσοστά της οικογενειακής κατάστασης των συμμετεχόντων

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Τέλος, σχετικά με το αν λάμβαναν κάποιο επίδομα το 45,9% (n=106) απάντησε ναι και το 54,1% (n=125) απάντησε όχι (Διάγραμμα 3.7).

Διάγραμμα 3.7: Ποσοστά σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες λάμβαναν κάποιο επίδομα

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

3.5 Είδος έρευνας

Η συγκεκριμένη μελέτη ακολουθεί την ποσοτική μεθοδολογία έρευνας για τη συστηματική αξιολόγηση και μέτρηση του αντίκτυπου του προγράμματος ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής. Η επιλογή της είναι σκόπιμη και πρωτίστως βασίζεται στο γεγονός ότι η ποσοτική μέθοδος επιτρέπει τη συλλογή δομημένων, αριθμητικών δεδομένων που μπορούν να αναλυθούν στατιστικά. Αυτό δίνει τη δυνατότητα στην ερευνήτρια να ποσοτικοποιήσει την έκταση της αλλαγής στις μεταβλητές ενδιαφέροντος, ενώ η ποσοτική έρευνα είναι κατάλληλη και για την εξέταση προτύπων, σχέσεων και τάσεων σε ένα μεγάλο και ποικίλο δείγμα δικαιούχων του προγράμματος (Cohenetal., 2008: 52-53). Με τη χορήγηση δομημένων ερωτηματολογίων σε μια μεγάλη ομάδα συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια της διανομής των τροφίμων, διασφαλίζεται ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα που μπορεί να αποφέρει στατιστικά έγκυρα αποτελέσματα και γενικεύσιμα ευρήματα. Επιπλέον, αυτή η μέθοδος επιτρέπει τη μέτρηση της ικανοποίησης των δικαιούχων μέσω των

κλιμάκων αξιολόγησης και της ποσοτικοποίησης των απαντήσεων, καθιστώντας ευκολότερη τη συστηματική σύγκριση και ανάλυση των απαντήσεων. Επομένως, η ποσοτική μέθοδος έρευνας επιλέχθηκε λόγω της καταλληλότητάς της, προκειμένου να εξαχθούν αντικειμενικά, αριθμητικά και στατιστικά σημαντικά δεδομένα, καθώς παρέχει ένα ισχυρό πλαίσιο για την αντικειμενική αξιολόγηση του αντίκτυπου του προγράμματος, επιτρέποντας τη λήψη τεκμηριωμένων συστάσεων για τη βελτίωση του προγράμματος (Σταλίκας & Κυριάζος, 2019: 47).

3.7 Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Κατά τη συγγραφή αυτής της έρευνας, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο για τη συλλογή δεδομένων από τους συμμετέχοντες. Η κατασκευή του εν λόγω ερωτηματολογίου (Παράρτημα Ι) βασίστηκε σε μια ανασκόπηση της υπάρχουσας ερευνητικής βιβλιογραφίας που σχετίζεται με το πρόγραμμα ΤΕΒΑ. Δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή ερωτήσεων και στοιχείων που έχουν χρησιμοποιηθεί σε προηγούμενες δημοσιευμένες μελέτες σχετικά με τους στόχους και τα αποτελέσματα του προγράμματος. Βασιζόμενη σε καθιερωμένα ερωτήματα από υπάρχουσες έρευνες (Πίνακας 3.1), αυτή η προσέγγιση διασφαλίζει τη χρήση επικυρωμένων και καθιερωμένων εργαλείων μέτρησης, τα οποία συμβάλλουν στην αξιοπιστία και την εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Επιτρέπει επίσης τη συγκρισιμότητα με τα ευρήματα από, αυτές, τις προηγούμενες ερευνητικές προσπάθειες, επιτρέποντας μια πιο ισχυρή αξιολόγηση της απόδοσης του προγράμματος με την πάροδο του χρόνου. Το δομημένο ερωτηματολόγιο αποτελείται από στοιχεία που είναι ειδικά προσαρμοσμένα για την αξιολόγηση βασικών μεταβλητών ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της επισιτιστικής ασφάλειας, της οικονομικής ευημερίας και της ικανοποίησης των δικαιούχων. Εν κατακλείδι, η αξιοποίηση ερωτήσεων από προηγούμενες δημοσιευμένες έρευνες εμπλουτίζει τη διαδικασία συλλογής δεδομένων ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την αξιοπιστία και την πληρότητα των ευρημάτων της μελέτης στο πλαίσιο του προγράμματος ΤΕΒΑ στην Κομοτηνή.

Πίνακας 3.1: Πίνακας Ερευνητικής Συσχέτισης

• Robano και	Ερευνητικό	Ερωτήσεις	• Ερωτηματολόγιο
--------------	------------	-----------	------------------

<p>Smith (2013)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Azevedo και Robles (2013) • Seth και Tutor (2021) • ΔΑ ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ, 2017 • ΔΑ ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ, 2022 • Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης Ν. Αιγαίου, 2022 	<p>Ερώτημα 1+2</p>	<p>Ερωτηματολογίου 8, 9, 10, 11, 12, 13</p>	<p>Έρευνας σε δικαιούχους του προγράμματος ΤΕΒΑ με βάση το υπόδειγμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προγραμμάτων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ερωτηματολόγιο Έρευνας για την υλική στέρηση
<ul style="list-style-type: none"> • Putra και Abbas, (2019) • Parker και Teruel (2005) • Do et al. (2013) • Azhar et al. (2020) • Siregar et al. (2020) • Α ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ, 2017 • ΔΑ ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ, 2022 • Ένωση Εργαζομένων Καταναλωτών Ελλάδας, 2022 • Cruz Roja Española, 2018 • Τράπεζα Τροφίμων, 2019 • Skučienė & Buividavičiūtė, 2021 • Φωτοπούλου, 2023 • Cruz Roja Española, 2018 	<p>Ερευνητικό Ερώτημα 3-4-5</p>	<p>Ερωτήσεις Ερωτηματολογίου 14,15, 16, 17, 18, 19, 20, 21</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ερωτηματολόγιο Έρευνας σε δικαιούχους του προγράμματος ΤΕΒΑ με βάση το υπόδειγμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής • Ερωτηματολόγιο Έρευνας για την αξιολόγηση των συνοδευτικών μέτρων του ΕΠΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ • Ερωτηματολόγιο Έρευνας σε δικαιούχους του προγράμματος ΤΕΒΑ

Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο της συγκεκριμένης έρευνας χωρίζεται σε 2 βασικά μέρη και περιέχει 21 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Στο πρώτο μέρος του

ερωτηματολογίου, εμπεριέχονται 7 ερωτήσεις που αφορούν στα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων. Στο δεύτερο μέρος εμπεριέχονται 14 ερωτήσεις κλειστού τύπου που αφορούν σε συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα, στις οποίες οι συμμετέχοντες καλούνται να πατήσουν σε μια εξάβαθμη κλίμακα Likert(1= Διαφωνώ απόλυτα, 2= Διαφωνώ αρκετά, 3= Διαφωνώ, 4= Συμφωνώ, 5= Συμφωνώ αρκετά, 6= Συμφωνώ απόλυτα). Οι ερωτήσεις 8, 9, 10, 11, 12 και 13 αφορούν στο κατά πόσο το πρόγραμμα ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής έχει επιτύχει τη μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και έχει επιτύχει την προώθηση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του και οι ερωτήσεις 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 και 21 αφορούν το ποιο βαθμό στο οποίο είναι ικανοποιημένοι οι δικαιούχοι του προγράμματος ΤΕΒΑ από την ποιότητα, την προσβασιμότητα και τη συνολική αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του προγράμματος, αν γνωρίζουν ότι το πρόγραμμα παρέχει υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα, αν έχουν κάνει χρήση κάποιων από αυτά τα μέτρα και αν ναι ποια είναι αυτά, και τέλος σε ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν ότι υστερεί το πρόγραμμα ΤΕΒΑ στον Δήμο Κομοτηνής.

3.7 Ανάλυση δεδομένων

Για τη διαδικασία της ανάλυσης των δεδομένων της εν λόγω έρευνας θα χρησιμοποιηθεί το στατιστικό πακέτο λογισμικού IBMSPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Το SPSS είναι ένα ευρέως αναγνωρισμένο και ισχυρό εργαλείο για την ποσοτική ανάλυση δεδομένων, ενώ προσφέρει μια ολοκληρωμένη σειρά στατιστικών δοκιμών και αναλυτικών τεχνικών, καθιστώντας το κατάλληλο για την εξέταση των σχέσεων, των προτύπων και των τάσεων στα δεδομένα που συλλέγονται. Αυτό το λογισμικό θα διευκολύνει τον υπολογισμό περιγραφικών στατιστικών, στατιστικών συμπερασμάτων και άλλων σχετικών αναλύσεων, παρέχοντας μια αυστηρή και συστηματική αξιολόγηση των ευρημάτων της έρευνας. Με τη χρήση του SPSS, η έρευνα στοχεύει στην εξαγωγή ουσιαστικών γνώσεων και στατιστικά υποστηριζόμενων συμπερασμάτων, ενισχύοντας την αυστηρότητα και την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων της μελέτης (Σταλίκας & Κυριάζος, 2019: 66).

Κεφάλαιο 4^ο: Ανάλυση αποτελεσμάτων

Στην ερώτηση σχετικά με το αν με βάση το εισόδημα τους καλύπτουν άνετα τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες (διατροφή, στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός) οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 11,3% (n=26) ότι διαφωνούν απόλυτα, κατά 32% (n=74) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 43,7% (n=101) ότι συμφωνούν, κατά 7,8% (n=18) ότι συμφωνούν και κατά 5,2% (n=12) ότι συμφωνούν αρκετά (Πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες με βάση το εισόδημα τους καλύπτουν άνετα τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες (διατροφή, στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός)

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	26	11,3
Διαφωνώ αρκετά	74	32,0
Διαφωνώ	101	43,7
Συμφωνώ	18	7,8
Συμφωνώ αρκετά	12	5,2
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν η αγορά εργασίας στον δήμο Κομοτηνής έχει αρκετές ευκαιρίες εργασίας οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 9,5% (n=22) ότι διαφωνούν απόλυτα, κατά 35,1% (n=81) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 32% (n=74) ότι συμφωνούν και κατά 23,4% (n=54) ότι συμφωνούν (Πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.2: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν η αγορά εργασίας στον δήμο Κομοτηνής έχει αρκετές ευκαιρίες εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	22	9,5
Διαφωνώ αρκετά	81	35,1
Διαφωνώ	74	32,0
Συμφωνώ	54	23,4
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το για να βρουν μια θέση εργασίας που θα τους καλύπτει οικονομικά πρέπει να αλλάξουν τόπο εργασίας/ κατοικίας οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 13% (n=30) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 30,3% (n=70) ότι διαφωνούν, κατά 50,2% (n=116) ότι συμφωνούν, κατά 3,9% (n=9) ότι συμφωνούν αρκετά και κατά 2,6% (n=6) ότι συμφωνούν απόλυτα (Πίνακας 4.3).

Πίνακας 4.3: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες για να βρουν μια θέση εργασίας που θα τους καλύπτει οικονομικά πρέπει να αλλάξουν τόπο εργασίας/ κατοικίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ αρκετά	30	13,0
Διαφωνώ	70	30,3
Συμφωνώ	116	50,2
Συμφωνώ αρκετά	9	3,9
Συμφωνώ απόλυτα	6	2,6
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν αρκετές φορές ήρθαν αντιμέτωποι με την πιθανότητα να μείνουν χωρίς παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή ύδρευσης οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 2,6% (n=6) ότι διαφωνούν απόλυτα, κατά 14,7% (n=34) ότι διαφωνούν, κατά 71,4% (n=165) ότι συμφωνούν, κατά 8,7% (n=20) ότι συμφωνούν αρκετά και κατά 2,6% (n=6) ότι συμφωνούν απόλυτα (Πίνακας 4.4).

Πίνακας 4.4: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες αρκετές φορές ήρθαν αντιμέτωποι με την πιθανότητα να μείνουν χωρίς παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή ύδρευσης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	6	2,6
Διαφωνώ	34	14,7
Συμφωνώ	165	71,4
Συμφωνώ αρκετά	20	8,7
Συμφωνώ απόλυτα	6	2,6
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν η ακρίβεια στα τρόφιμα και τα είδη πρώτης ανάγκης έχει επηρεάσει τη δυνατότητα να αγοράσουν τα αναγκαία για εκείνους και την οικογένεια τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 2,2% (n=5) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 3,9% (n=9) ότι διαφωνούν, κατά 30,3% (n=70) ότι συμφωνούν, κατά 19,5% (n=45) ότι συμφωνούν αρκετά και κατά 44,2% (n=102) ότι συμφωνούν απόλυτα (Πίνακας 4.5).

Πίνακας 4.5: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν η ακρίβεια στα τρόφιμα και τα είδη πρώτης ανάγκης έχει επηρεάσει τη δυνατότητα να αγοράσουν τα αναγκαία για εκείνους και την οικογένεια τους

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ αρκετά	5	2,2
Διαφωνώ	9	3,9
Συμφωνώ	70	30,3
Συμφωνώ αρκετά	45	19,5
Συμφωνώ απόλυτα	102	44,2
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου τους είναι ιδιαίτερα υψηλό οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 6,5% (n=15) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 20,8% (n=48) ότι διαφωνούν, κατά 67,5% (n=156) ότι συμφωνούν και κατά 5,2% (n=12) ότι συμφωνούν αρκετά (Πίνακας 4.6).

Πίνακας 4.6: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου είναι ιδιαίτερα υψηλό

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ αρκετά	15	6,5
Διαφωνώ	48	20,8
Συμφωνώ	156	67,5
Συμφωνώ αρκετά	12	5,2
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν έχουν λάβει συμβουλές ή καθοδήγηση και από άλλα προγράμματα εκτός του ΤΕΒΑ οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 2,6% (n=6) ότι διαφωνούν απόλυτα, κατά 29,9% (n=69) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 46,3% (n=107) ότι διαφωνούν, κατά 16% (n=37) ότι συμφωνούν και κατά 5,2% (n=12) ότι συμφωνούν αρκετά (Πίνακας 4.7).

Πίνακας 4.7: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν έχουν λάβει συμβουλές ή καθοδήγηση και από άλλα προγράμματα εκτός του ΤΕΒΑ

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ απόλυτα	6	2,6
Διαφωνώ αρκετά	69	29,9
Διαφωνώ	107	46,3
Συμφωνώ	37	16,0
Συμφωνώ αρκετά	12	5,2
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν τους έχει βοηθήσει η συνδρομή που παρέχεται από το ΤΕΒΑ οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 2,2% (n=5) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 2,2% (n=5) ότι διαφωνούν, κατά 74,9% (n=173) ότι συμφωνούν, κατά 18,2% (n=42) ότι συμφωνούν αρκετά και κατά 2,6% (n=6) ότι συμφωνούν απόλυτα (Πίνακας 4.8).

Πίνακας 4.8: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν τους έχει βοηθήσει η συνδρομή που παρέχεται από το ΤΕΒΑ

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ αρκετά	5	2,2
Διαφωνώ	5	2,2
Συμφωνώ	173	74,9
Συμφωνώ αρκετά	42	18,2
Συμφωνώ απόλυτα	6	2,6
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν ενημερώθηκαν για το πρόγραμμα ΤΕΒΑ όταν υπέβαλλαν την αίτηση για το ΚΕΑ οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 19,9% (n=46) ότι διαφωνούν, κατά 57,6% (n=133) ότι συμφωνούν, κατά 10% (n=23) ότι συμφωνούν αρκετά και κατά 12,6% (n=6) ότι συμφωνούν απόλυτα (Πίνακας 4.9).

Πίνακας 4.9: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν ενημερώθηκαν για το πρόγραμμα ΤΕΒΑ όταν υπέβαλλαν την αίτηση για το ΚΕΑ

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ	46	19,9
Συμφωνώ	133	57,6
Συμφωνώ αρκετά	23	10,0
Συμφωνώ απόλυτα	29	12,6
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν είναι ευχαριστημένοι από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 2,2% (n=5) ότι διαφωνούν αρκετά, κατά 7,4% (n=17) ότι διαφωνούν, κατά 77,1% (n=178) ότι συμφωνούν και κατά 13,4% (n=31) ότι συμφωνούν αρκετά (Πίνακας 4.10).

Πίνακας 4.10: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν είναι ευχαριστημένοι από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος

	Συχνότητα	Ποσοστό
Διαφωνώ αρκετά	5	2,2
Διαφωνώ	17	7,4
Συμφωνώ	178	77,1
Συμφωνώ αρκετά	31	13,4
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν γνώριζαν ότι το πρόγραμμα παρέχει υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 25,5% (n=59) ναι και κατά 74,5% (n=172) όχι (Πίνακας 4.11).

Πίνακας 4.11: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες γνώριζαν ότι το πρόγραμμα παρέχει υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	59	25,5
Όχι	172	74,5
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το αν έχουν κάνει χρήση κάποιου υποχρεωτικού συνοδευτικού μέτρου οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 10,4% (n=24) ναι και κατά 89,6% (n=207) όχι (Πίνακας 4.12).

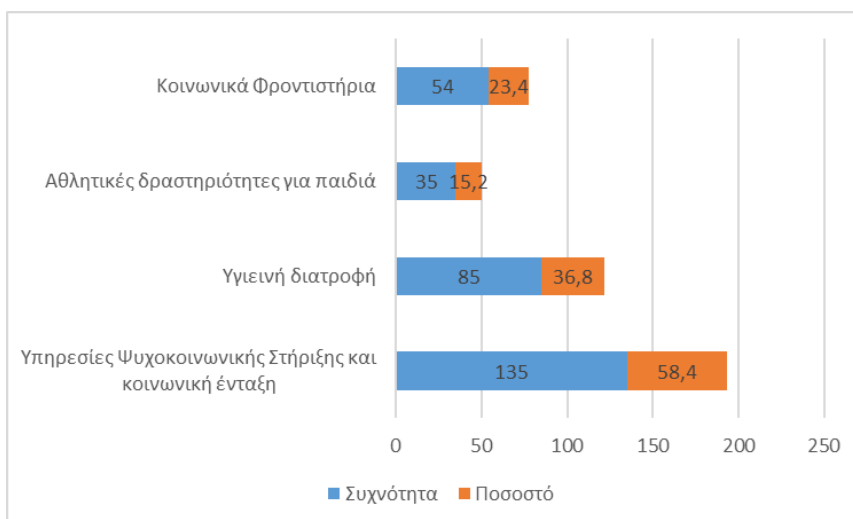
Πίνακας 4.12: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το αν οι συμμετέχοντες έχουν κάνει χρήση κάποιου υποχρεωτικού συνοδευτικού μέτρου

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	24	10,4
Όχι	207	89,6
Σύνολο	231	100,0

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Στην ερώτηση σχετικά με το ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν ότι είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 23,4% (n=54) τα κοινωνικά φροντιστήρια, κατά 15,2% (n=35) τις αθλητικές δραστηριότητες για παιδιά, κατά 36,8% (n=85) την υγιεινή διατροφή και κατά 58,4% (n=135) τις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ένταξης (Διάγραμμα 4.1).

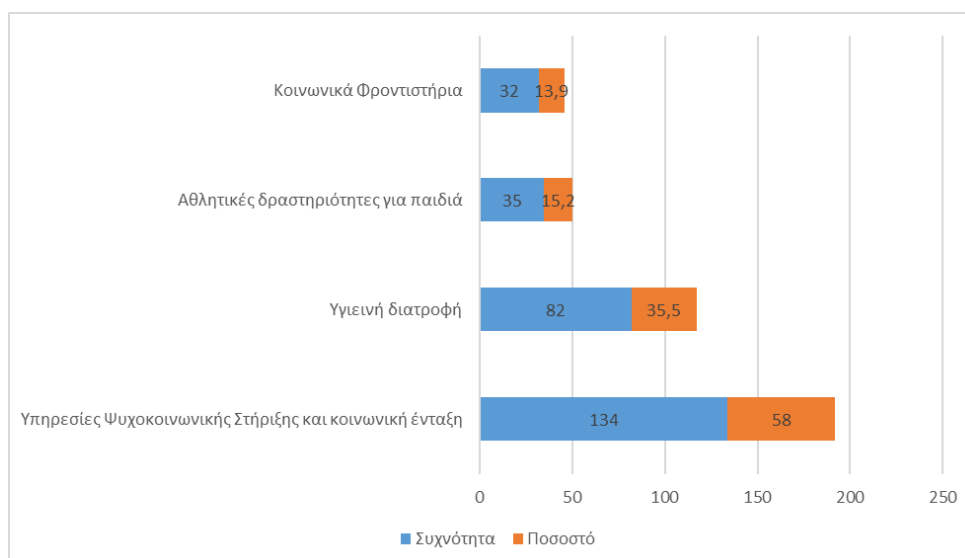
Διάγραμμα 4.1: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Τέλος, στην ερώτηση σχετικά με το σε ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν ότι υστερεί το πρόγραμμα στον δήμο τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν κατά 13,9% (n=32) τα κοινωνικά φροντιστήρια, κατά 15,2% (n=35) τις αθλητικές δραστηριότητες για παιδιά, κατά 35,5% (n=82) την υγιεινή διατροφή και κατά 58% (n=134) τις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ένταξης (Διάγραμμα 4.2).

Διάγραμμα 4.2: Ποσοστά και συχνότητα σχετικά με το σε ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύουν οι συμμετέχοντες ότι υστερεί το πρόγραμμα στον δήμο τους

ΠΗΓΗ: Επεξεργασία στοιχείων πρωτογενούς έρευνας

Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα και προτάσεις

Με στόχο τη μείωση των ποσοστών ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στα κράτη μέλη της ΕΕ, το ΤΕΒΑ ιδρύθηκε το 2014 και αποτελεί αναμφισβήτητα ένα ισχυρό χρηματοπιστωτικό μέσο στην Ευρώπη. Αυτό το συμπέρασμα υποστηρίζεται από τα δεδομένα που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Συγκεκριμένα, οι πρωταρχικοί στόχοι του ΤΕΒΑ είναι η υποστήριξη της μείωσης των σοβαρότερων τύπων φτώχειας, η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και η παροχή στήριξης για την επίτευξη της μείωσης της φτώχειας στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Το χαρακτηριστικό που διαφοροποίησε σημαντικά το ΤΕΒΑ από άλλα προγράμματα κοινωνικής φροντίδας είναι ότι ενθάρρυνε τη συμπλήρωση τροφίμων και υλικής βοήθειας με την εφαρμογή συνοδευτικών μέτρων για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των μειονεκτούντων πολιτών.

Πιο συγκεκριμένα, από την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες στην έρευνα, δικαιούχοι του προγράμματος ΤΕΒΑ στον Δήμο Κομοτηνής, με βάση το εισόδημα τους δεν καλύπτουν άνετα τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες (διατροφή, στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός) σε ποσοστό 87%. Όσον αφορά στο αν αρκετές φορές ήρθαν αντιμέτωποι με την πιθανότητα να μείνουν χωρίς παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή ύδρευσης οι συμμετέχοντες απάντησαν κατά 83% ότι συμφωνούν, υποστηρίζοντας παράλληλα ότι η ακρίβεια στα τρόφιμα και τα είδη πρώτης ανάγκης έχει επηρεάσει τη δυνατότητα να αγοράσουν τα αναγκαία για εκείνους και την οικογένεια τους (94%).

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου Κομοτηνής είναι σχετικά υψηλό (72%) και το ΤΕΒΑ αποτελεί το βασικό πρόγραμμα που προσφέρει συμβουλές ή καθοδήγηση αναλογικά με άλλα προγράμματα (78%). Όσον αφορά στη βοήθεια που έχει προσφέρει η συνδρομή στο πρόγραμμα, αυτή παρουσιάζεται ιδιαίτερα υψηλή (95%) και ότι η ενημέρωση για το πρόγραμμα ήταν υψηλή όταν οι συμμετέχοντες υπέβαλλαν την αίτηση για το ΚΕΑ (90%). Τα συγκεκριμένα ευρήματα συμφωνούν με αυτά των Robano και Smith (2013), υποδηλώνοντας ότι μέσω της εφαρμογής ενός προγράμματος για τους άπορους υπάρχει μεγαλύτερος αντίκτυπος στη μείωση της πολυδιάστατης φτώχειας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν στη

βελτίωση της επιλογής των χαρακτηριστικών επιλεξιμότητας των πιθανών συμμετεχόντων για τα συγκεκριμένα προγράμματα. Αντίθετα, οι Seth και Tutor (2021) σε έρευνα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να προκαλέσει αρνητικές αλλαγές συμπεριφοράς, χωρίς να ωφελήσει απαραίτητα τις φτωχότερες οικογένειες.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας φανέρωσαν ότι η αγορά εργασίας στον δήμο Κομοτηνής δεν έχει αρκετές ευκαιρίες εργασίας (77%) και παραπάνω από το 50% υποστηρίζει ότι για να βρουν μια θέση εργασίας που θα τους καλύπτει οικονομικά πρέπει να αλλάξουν τόπο εργασίας/ κατοικίας, εύρημα με το οποίο συμφωνεί και η έρευνα των Skučienė και Buividavičiūtė (2021), οι οποίοι ισχυρίζονται ότι οι πάροχοι υποστήριξης πιστεύουν ότι η υποστήριξη είναι στοχευμένη, αλλά είναι ένα αδύναμο μέτρο για να βοηθήσει τους ανθρώπους να ενσωματωθούν στην αγορά εργασίας, προτείνοντας την επέκταση του καλαθιού των προϊόντων και της ποιότητάς τους. Στα παραπάνω, η Ιωαννίδου (2022) συμπληρώνει ότι το πρόγραμμα έχει ανακουφιστικό ρόλο στη ζωή των ωφελούμενων με κυρίαρχο ζητούμενο και λύση στην ακραία φτώχεια, την εύρεση εργασίας για την εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και όχι απλά τη λήψη βοηθημάτων.

Σχετικά με το αν ήταν ευχαριστημένοι από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος οι συμμετέχοντες στην έρευνα απάντησαν πολύ θετικά (90%), αν και δεν γνώριζαν ότι το πρόγραμμα παρείχε υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα (75%), γεγονός στο οποίο οφείλεται η αρκετά μειωμένη χρήση κάποιου υποχρεωτικού συνοδευτικού μέτρου (90%). Με αυτά τα αποτελέσματα συμφωνούν και οι Parker και Teguel (2005), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα έχει μεγάλο θετικό αντίκτυπο στην καταπολέμηση της φτώχειας, προσφέροντας δυνατότητες βιοποριστικής, ακαδημαϊκής και υγειονομικής ευημερίας, αλλά σε κάθε περίπτωση χρήζει αναθεώρησης, με απώτερο στόχο την αύξηση των παροχών. Επίσης, Do, Le, Nguyen, HongThuy, Phung και Phung (2013) επιβεβαιώνουν τα συγκεκριμένα ευρήματα, υποστηρίζοντας ότι τα προγράμματα μείωσης της φτώχειας έχουν θετικές επιπτώσεις στις συνθήκες διαβίωσης των φτωχών νοικοκυριών και η πρόσβαση σε αυτά τα προγράμματα δίνει τη δυνατότητα στα φτωχά νοικοκυριά να αυξήσουν το εισόδημά τους και να έχουν καλύτερη πρόσβαση σε αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας. Επιπλέον, τα προγράμματα μείωσης και απαλλαγής διδάκτρων και ασφάλισης υγείας βοηθούν τα νοικοκυριά να μειώσουν τα έξοδα εκπαίδευσης και ιατρικής περίθαλψης.

Επιπλέον, τα ίδια συμπεράσματα προέκυψαν και από την έρευνα των Azhar, Badriah και Bambang (2020), οι οποίοι υποστηρίζουν ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα αποτελεί βασικό παράγοντα αντιμετώπισης της φτώχειας, προάγοντας την ευημερία των ωφελούμενων και επιτυγχάνοντας το βασικό του στόχο, να βοηθήσει δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας κατά κεφαλήν να λαμβάνει τα περισσότερα οφέλη. Από την άλλη, τα αποτελέσματα της έρευνας των Siregar, Irianto και Asmorowati (2020) φανερώνει ότι, αν και αυτά τα προγράμματα δομικά πληρούν όλες τις προϋποθέσεις για να μειώσουν σημαντικά την φτώχεια, ωστόσο η αποτελεσματικότητά τους δεν είναι σε υψηλά επίπεδα, γεγονός που οφείλεται σε προβλήματα κακής κουλτούρας από την πλευρά των πολιτών. Η Φωτοπούλου (2023) επισημαίνει ότι ενώ η εκτέλεση των υποστηρικτικών μέτρων καταγράφει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, η αποτελεσματικότητά τους στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού δεν μπορεί να εξακριβωθεί λόγω ανεπαρκούς παρακολούθησης των αποτελεσμάτων τους.

Τέλος, όσον αφορά στο είδος των συνοδευτικών μέτρων που οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι είναι αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού, αυτά συνοψίζονται κυρίως στα κοινωνικά φροντιστήρια, στην υγιεινή διατροφή και στις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ένταξης. Επίσης, οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν ότι τα συνοδευτικά μέτρα στα οποία υστερεί το πρόγραμμα αφορούν κυρίως στην υγιεινή διατροφή και στις υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και κοινωνικής ένταξης. Με τα παραπάνω συμφωνούν και Putra και Abbas (2019), υποστηρίζοντας ότι ένα πρόγραμμα μείωσης της φτώχειας έχει επιπτώσεις στα δημόσια προβλήματα και μπορεί να μην καταφέρει να μειώσει τη φτώχεια, αν και προσφέρει το αίσθημα στους ωφελούμενους ότι η ζωή τους είναι καλύτερη μετά τη λήψη του. Οι ερευνητές επισημαίνουν ότι τα προγράμματα αυτά πρέπει να συνεχιστούν, αλλά πρέπει να αναθεωρηθούν, βελτιωμένα στην παροχή εκπαίδευσης και ενθάρρυνσης στους αποδέκτες των προγραμμάτων. Τέλος, η έρευνα της ΔΑ του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ (2022) προσθέτει στα είδη των συνοδευτικών μέτρων ως πολύ βασικά για τους πολίτες τις συμβουλές αναπροσανατολισμού προς αρμόδιες υπηρεσίες, τις συμβουλές ατομικής καθαριότητας, την ψυχολογική και θεραπευτική υποστήριξη, τα εργαστήρια και την ατομική καθοδήγηση και τις συμβουλές διαχείρισης οικογενειακών προϋπολογισμών.

Από την ανάλυση των πρωτογενών δεδομένων προκύπτει ότι το πρόγραμμα ΤΕΒΑ στον δήμο Κομοτηνής έχει επιτύχει σε ικανοποιητικό βαθμό τη μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας, καθώς οι ωφελούμενοι παρουσιάζονται αρκετά ευχαριστημένοι από τον τρόπο υλοποίησης του. Από την άλλη, αν και η συνεισφορά του προγράμματος διαφαίνεται ιδιαίτερα σημαντική σχετικά με την προώθηση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων, ωστόσο δεν καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις καθημερινές ανάγκες σε στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός, κλπ των δικαιούχων.

Επιπρόσθετα, η ποιότητα των υπηρεσιών του προγράμματος είναι ιδιαίτερα υψηλή, αποτελώντας το βασικό πρόγραμμα που προσφέρει συμβουλές ή καθοδήγηση αναλογικά με άλλα προγράμματα, προσφέροντας ικανοποιητική πρόσβαση στις υπηρεσίες του, αν και η πληροφόρηση σχετικά με τα συνοδευτικά υποχρεωτικά μέτρα είναι χαμηλή, γεγονός που οδηγεί σε μειωμένη χρήση αυτών από τους ωφελούμενους. Σε γενικές γραμμές, η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του προγράμματος διαφαίνεται αρκετά ικανοποιητική, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα.

Για όσους ασχολούνται με την κοινωνική μέριμνα, το ΤΕΒΑ παρέχει ένα δίκτυο ανταλλαγής πληροφοριών και εντοπισμού ευκαιριών για συνεργασία, εκτός από πηγή χρηματοδότησης. Οι οργανισμοί εταίροι που συμμετέχουν στην εκτέλεση εθνικών προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων των διαχειριστικών αρχών και των οργανισμών που επιβλέπουν κοινωνικές δράσεις σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή ευρωπαϊκό επίπεδο, μπορούν να συμπεριληφθούν στο δίκτυο ΤΕΒΑ. Σημαντικά θέματα όπως η καταπολέμηση της ακραίας υλικής στέρησης, της παιδικής φτώχειας και της έλλειψης στέγης, η προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής των μη προνομιούχων και οι τεχνικές πτυχές της υλοποίησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΤΕΒΑ καλύπτονται από αυτή τη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών, ανάπτυξης ικανοτήτων και μάθησης. Τα μέλη του δικτύου ΤΕΒΑ μπορούν να συμμετάσχουν με διάφορους τρόπους, όπως απευθείας συζητήσεις για συγκεκριμένα έργα, προγραμματισμό συνεδριών αξιολόγησης και θεματικών σεμιναρίων, καθώς και ομάδες συζήτησης που χρησιμοποιούν μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλα ηλεκτρονικά μέσα για την ανταλλαγή πληροφοριών.

Ωστόσο, το θέμα του αν το ΤΕΒΑ είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την κοινωνική φροντίδα είναι ακόμα ανοιχτό. Αναμφισβήτητα, οι δημιουργικές πτυχές της κοινωνικής πολιτικής δίνουν ευκαιρίες στα κράτη μέλη για να προωθήσουν την κοινωνική ένταξη. Το ΤΕΒΑ δεν είναι πλέον μόνο ένα πρόγραμμα βοήθειας για

τρόφιμα. Ενώ ο ακριβής ρόλος για τη μείωση της φτώχειας δεν μπορεί ακόμη να εντοπιστεί λόγω περιορισμών στην ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων. Λόγω έλλειψης ποσοτικών δεδομένων, ήταν αδύνατο να παρακολουθηθεί η επιτυχία των συνοδευτικών μέτρων στα περισσότερα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Ως αποτέλεσμα, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί πόσο το ΤΕΒΑ συνέβαλε στην κοινωνική ένταξη των φτωχών. Έτσι, ορισμένες προτάσεις για μια καλύτερη έκδοση του ΤΕΒΑ στο μέλλον περιλαμβάνουν την αξιολόγηση της κοινωνικής ένταξης των αποδεκτών (για παράδειγμα, τη χρήση δομημένων ερευνών, συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων), τη διατήρηση μέτρων κοινωνικής ένταξης για όσους λαμβάνουν επισιτιστική και υλική βοήθεια και αυστηρή εστίαση στην ενίσχυση περιγράφοντας τις απαιτήσεις επιλεξιμότητας των δικαιούχων. Επίσης, ορισμένες προτάσεις για την βελτίωση ακόμα περισσότερο της εφαρμογής του προγράμματος αφορούν στη συντόμευση των διαδικασιών προμήθειας τροφίμων και άλλων ειδών, στην αύξηση της ποσότητας και της ποικιλίας των προϊόντων και των τροφίμων με τις επιλογές των ειδών να γίνεται από τους ωφελούμενους, στην κατάργηση των ανισοτήτων, στην πρόσβαση σε πηγές τροφίμων με μεγαλύτερη ποιότητα και στην αύξηση και ενίσχυση του δικτύου υποστήριξης των απόρων, μέσω περισσότερων διαθέσιμων υπηρεσιών, στο πλαίσιο της ευρύτερης κάλυψης των ψυχοκοινωνικών αναγκών τους.

Η πρωτοβουλία ΤΕΒΑ-FEAD αναπτύχθηκε ως πολιτική κοινωνικής συνοχής της ΕΕ, όπως φαίνεται από τη συνεχιζόμενη ύπαρξή της. Το ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί είναι εάν τα κράτη μέλη που χρηματοδοτούν επί του παρόντος το ΤΕΒΑ με τέτοια σημαντικά ποσά θα το κάνουν και στο μέλλον. Εάν όχι, οι ομάδες της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες εξαρτώνται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από τη χρηματοδότηση του ΤΕΒΑ, θα επηρεαστούν από την έλλειψη κεφαλαίων. Επιπλέον, στη μελλοντική βάση σχεδιασμού και υλοποίησης του συγκεκριμένου προγράμματος θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν ορισμένες βασικές μεταβλητές, όπως η προσαρμογή της διανομής των προϊόντων με βάση τις περιφερειακές ιδιαιτερότητες, ο εξορθολογισμός της διανομής των πακέτων με βάση τις ανάγκες καθενός από τα μέλη του νοικοκυριού με προτεραιότητα στα παιδιά, η εξέταση των πολιτισμικών ιδιοσυγκρασιών που επηρεάζουν την κατανάλωση τροφίμων, οι ενέργειες για να γίνουν πιο ευέλικτες και ταχύτερες οι διαδικασίες για την ανανέωση της συμμετοχής στο πρόγραμμα κατά τις διαδοχικές φάσεις, η ανάπτυξη περισσότερων

δραστηριοτήτων προσανατολισμένων στην προετοιμασία των οικογενειών για τη βελτίωση της οικιακής διαχείρισης και της διαχείρισης των τροφίμων, η επιμόρφωση του εθελοντικού προσωπικού με στόχο την καταπολέμηση των στερεοτύπων και η εφαρμογή της κάρτας καταναλωτή σε καταστήματα και σούπερ μάρκετ.

Σε μελλοντική βάση, κρίνεται αναγκαίο να γίνουν έρευνες που να αφορούν μεγαλύτερο δείγμα του πληθυσμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Επίσης, θεωρείται σκόπιμο να γίνουν έρευνες που να συμπεριλαμβάνουν και άλλους άξονες και προοπτικές του προγράμματος, όπως για παράδειγμα αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με τις προσωπικές ανάγκες των νοικοκυριών, τη μείωση του χρόνου των διαδικασιών προμήθειας τροφίμων, την διερεύνηση ποιοτικότερων τροφίμων, την ενίσχυση του δικτύου υποστήριξης των απόρων και την επιμόρφωση του εθελοντικού προσωπικού, προκειμένου να εξεταστούν οι υφιστάμενες καταστάσεις και να αποδοθούν προτάσεις προς βελτίωση σε μια σφαιρική προοπτική του προγράμματος.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Azevedo, V., Robles, M. (2013). Multidimensional Targeting: Identifying Beneficiaries of Conditional Cash Transfer Programs. *Social Indicators Research*, 112(2), 447–475.
- Azhar, L., Badriah, L., Bambang, B. (2020). Family Hope Program Evaluation in Poverty Alleviation: Benefit Incidence Analysis. *Economics Development Analysis Journal*, 9(1), 97-110.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Cruz Roja Española (2018). *Fund for European Aid to the Most Deprived Programme (FEAD). Impact Assessment in Spain. The perception of beneficiaries, organisations, staff and volunteers*. Madrid: Cruz Roja Española.
- Do, T., Le, H., Nguyen, V., Hong Thuy, C., Phung, T., Phung, D. (2013). Impact Assessment of Poverty Reduction Programs of Ho Chi Minh City in Vietnam. *MPRA*. Available at: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/52876/1/MPRA_paper_52876.pdf
- Parker, S. W., Teruel, G. M. (2005). Randomization and Social Program Evaluation: The Case of Progresa. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 599, 199–219.
- Putra, Bobby & Abbas, Azhar. (2019). Evaluation of Poverty Reduction Programs in Batam City. *Iapa Proceedings Conference*. Available at: <https://journal.iapa.or.id/proceedings/article/view/256>.
- Robano, V., Smith, S.C. (2013). *Multidimensional Targeting and Evaluation: A General Framework with an Application to a Poverty Program in Bangladesh. Discussion Paper No. 7593*. Germany: Institute for the Study of Labor.
- Seth, S., Tutor, M.V. (2021). Evaluation of Anti-Poverty Programs' Impact on Joint Disadvantages: Insights from the Philippine Experience. *Review of Income and Wealth*, 67, 977-1004.
- Siregar, O., Irianto, J., Asmorowati, S. (2019). Evaluation of the Very Poor Household Jalin Matra Program in Malang Regency. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 421, 659-670.

- Skučienė, D., Buividavičiūtė, A. (2021). The Evaluation of the Fund for European Aid to the Most Deprived in Lithuania Based on the opinion of the support providers. *Socialstudies*, 12(1), 142–154.
- Fleck, A. (2023). *Poverty in Europe*. Retrieved from Jul 14, 2023 <https://www.statista.com/chart/30411/share-of-people-at-risk-of-poverty-or-social-exclusion/> (12/10/2023).

Ελληνόγλωσση

- ΔΑΕΠΕΒΥΣΤΕΒΑ (2017). *Δομημένη Έρευνα έτους 2017*. Αθήνα: Διαχειριστική Αρχή ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ.
- ΔΑ ΕΠ ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ (2022). *Δομημένη Έρευνα έτους 2022*. Αθήνα: Διαχειριστική Αρχή ΕΠ ΕΒΥΣ
- Δήμος Κομοτηνής (2022). *Σχολιασμός για την υλοποίηση του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ για το έτος 2021*. Κομοτηνή: Δήμος Κομοτηνής.
- ΕΛΣΤΑΤ. (2012). *Συνθήκες Διαβίωσης στην Ελλάδα*. Πειραιάς: Ελληνική Στατιστική Αρχή.
- Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο. (2019). *Ειδική έκθεση αρ/ 05/2019.ΤΕΒΑ-Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους: πολύτιμη η στήριξή του, αλλά η συμβολή του στη μείωση της φτώχειας δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Έκδοσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ιωαννίδου, Ε. (2022). *Να διανεμίει κανείς ή να μη διανεμίει; Το FEAD or not to feed. Η περίπτωση του Ευρωπαϊκού προγράμματος ΤΕΒΑ-FEAD*. Διπλωματική Εργασία, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Ντάφλου, Α. (2020). *Κοινωνική πολιτική και τοπική αυτοδιοίκηση*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Παναγόπουλος, Α. (2020). *Διοίκηση – Δημόσια Διοίκηση – Αυτοδιοίκηση – Τοπική Διακυβέρνηση (Αποτελεσματική Ηγεσία, Διακυβέρνηση, Διαχείριση)*. Αθήνα: Ιδιωτική.
- Σκαμνάκης, Χ. (2018). *Κοινωνική Πολιτική*. Αθήνα: Διονίκος.
- Σταλίκας, Α., Κυριάκος, Θ. (2019). *Μεθοδολογία έρευνας και στατιστική με την χρήση R*. Αθήνα: Τόπος.
- Τράπεζα Τροφίμων (2019). *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους. ΕφαρμογήστηνΕλλάδα*. Αθήνα: ΤράπεζαΤροφίμων.

Φωτοπούλου, Ε. (2023). *Συνοδευτικά μέτρα ΤΕΒΑ. Ο ρόλος και η συμβολή τους στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων. Η περίπτωση της Ελλάδας*. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.

Παράρτημα Ι

Ερωτηματολόγιο

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο συντάχθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας με τίτλο «Το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους (TEBA) ως εργαλείο βελτίωσης της άσκησης κοινωνικών πολιτικών από τους Δήμους: Μελέτη περίπτωσης του Δήμου Κομοτηνής» για το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Αυτοδιοίκηση» του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να αξιολογηθεί το πρόγραμμα TEBA στον Δήμο Κομοτηνής, αναφορικά με την μείωση της επισιτιστικής ανασφάλειας και τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας των δικαιούχων του, να προσδιοριστεί ο βαθμός ικανοποίησης των δικαιούχων από τις υπηρεσίες του προγράμματος και να αναδειχθούν οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζονται κατά την εφαρμογή του.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα δεδομένα που θα προκύψουν θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά από την ερευνήτρια για τους σκοπούς της εργασίας.

Σας ευχαριστώ για την συμμετοχή και τον χρόνο που διαθέσατε

Δήμητρα Συμεωνίδου

dimitra.simeonidou@gmail.com

Α' Μέρος

1. Φύλο	Άντρας		Γυναίκα	
2. Ηλικία	18-30 Ετών ☐	31-40 Ετών ☐	41-50 Ετών ☐	51 ετών + ☐
3. Εκπαιδευτικό Υπόβαθρο	Απόφοιτος Δημοτικού ☐	Απόφοιτος Γυμνασίου (ΥΕ) ☐	Απόφοιτος (ΔΕ) Λυκείου ☐	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ΠΕ) ☐
4. Απασχόληση	Άνεργος/η ☐	Αυτό- απασχολούμενος/η ☐	Ιδιωτικός/Δημόσιος Υπάλληλος ☐	Συνταξιούχος ☐
5. Είστε εγγεγραμμένος/ στην ΔΥΠΑ;	Ναι ☐	Όχι ☐		
6. Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος/η ☐	Έγγαμος/η ☐	Μονογονεϊκή Οικογένεια ☐	Άλλο ☐
7. Λαμβάνετε κάποιο επίδομα;	Ναι ☐	Όχι ☐		

Β' Μέρος

Παρακαλώ πολύ, σημειώστε σε μια κλίμακα 1 (διαφωνώ απόλυτα) ως 6 (συμφωνώ απόλυτα) κατά πόσο συμφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις:

	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ αρκετά	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ αρκετά	Συμφωνώ απόλυτα
--	--------------------	-------------------	---------	---------	-------------------	--------------------

	1	2	3	4	5	6
8. Με βάση το εισόδημα μου καλύπτω άνετα τις βασικές βιοτικές μου ανάγκες (διατροφή, στέγαση, θέρμανση, ρουχισμός)						
9. Η αγορά εργασίας στον δήμο Κομοτηνής έχει αρκετές ευκαιρίες εργασίας.						
10. Για να βρω μια θέση εργασίας που θα με καλύπτει οικονομικά πρέπει να αλλάξω τόπο εργασίας/ κατοικίας.						
11. Αρκετές φορές ήρθα						

αντιμέτωπος/η με την πιθανότητα να μείνω χωρίς παροχή ηλεκτρικού ρεύματος ή ύδρευσης.						
12. Η ακρίβεια στα τρόφιμα και τα είδη πρώτης ανάγκης έχει επηρεάσει τη δυνατότητα να αγοράζω τα αναγκαία για εμένα και την οικογένεια μου.						
13. Το επίπεδο των κοινωνικών υπηρεσιών του Δήμου μου είναι ιδιαίτερα υψηλό.						
14. Έχω λάβει συμβουλές ή καθοδήγηση και από άλλα προγράμματα εκτός του ΤΕΒΑ.						
15. Με έχει βοηθήσει η						

συνδρομή που παρέχεται από το ΤΕΒΑ.						
16. Ενημερώθηκα για το πρόγραμμα ΤΕΒΑ όταν υπέβαλλα την αίτηση για το ΚΕΑ.						
17. Είμαι ευχαριστημένος/η από τον τρόπο υλοποίησης του προγράμματος.						

Απαντήστε με Ναι ή Όχι

18. Γνωρίζεται ότι το πρόγραμμα παρέχει υποχρεωτικά συνοδευτικά μέτρα;	Ναι ☒	Όχι ☒
19. Έχετε κάνει χρήση κάποιου;	Ναι ☒	Όχι ☒

Επιλέξτε 1 ή περισσότερες από τις παρακάτω απαντήσεις

20. Ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύετε ότι είναι	Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Στήριξης και κοινωνική	Υγιεινή διατροφή	Αθλητικές δραστηριότητες για παιδιά	Κοινωνικά Φροντιστήρια	Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών
--	---	------------------	-------------------------------------	------------------------	---

αναγκαία για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την βελτίωση της κατάστασης των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού;	ένταξη				δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά ωφελούμενους.
21. Σε ποια συνοδευτικά μέτρα πιστεύετε ότι υστερεί το πρόγραμμα στον δήμο σας;	Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Στήριξης και κοινωνική ένταξη	Υγιεινή διατροφή	Αθλητικές δραστηριότητες για παιδιά	Κοινωνικά Φροντιστήρια	Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά ωφελούμενους.